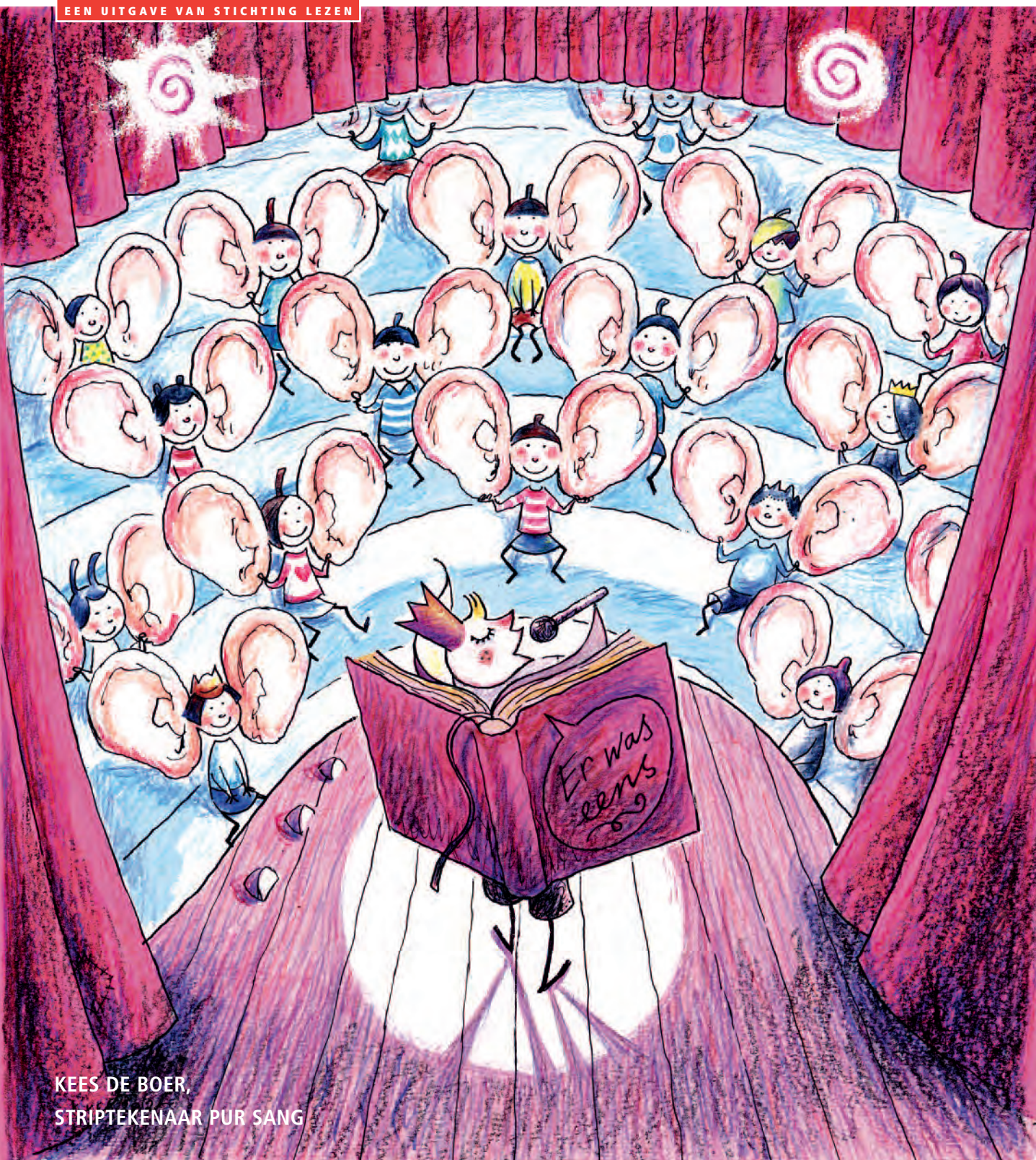

Lezen

JAARGANG 7 NUMMER 4 2012
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

KEES DE BOER,
STRIPTEKENAAR PUR SANG

JAAR VAN HET VOORLEZEN ••• FEELGOODPROZA ••• INTERVIEW MURAT ISIK
••• TIEN JAAR DE NATIONALE VOORLEESDAGEN ••• LESMETHODE ARGUS
CLOU ••• POËZIEWEEK ••• NIEUW BOEK GIDEON SAMSON ••• LEESBEVOR-
DERING IN BOEKHANDELS ••• LEESPRAAK VAN AIDAN CHAMBERS ••• EEN
KIJKJE IN HET ATELIER VAN KEES DE BOER ••• DICHTER DRAAGT VOOR

10 januari CPNB Top-100, info@cpnb.nl
 12 t/m 26 januari Maand van de Spiritualiteit, cpnb.nl
 20 januari Boekids Literair Jeugdfestival, boekids.nl
 20 t/m 23 januari Writers Unlimited Winternachten Festival Den Haag, writersunlimited.nl
 22 januari t/m 26 januari Nationale Onderwijs Tentoonstelling (NOT), not-online.nl
 23 januari Het Nationale Voorleesontbijt, start van De Nationale Voorleesdagen én Het Jaar van het Voorlezen 2013, jaarvanhetvoorlezen.nl
 23 januari t/m 2 februari De Nationale Voorleesdagen, nationalevoorleesdagen.nl
 30 januari Uitreiking VSB Poëzieprijs, vsbpoezieprijs.nl
 31 januari t/m 6 februari Poëzieweek, poezieweek.com
 31 januari 4de Gedichtendag Nederland en Vlaanderen, poetry.nl

22 februari Prijs voor de Best Verzorgde Boeken, cpnb.nl
 maart 2013 Lezen Centraal, thema: 'Voorlezen vanzelfsprekend voor 0-18 jaar'. Het jaarlijkse congres van Stichting Lezen staat dit jaar in het teken van Jaar van het Voorlezen 2013, lezencentraal.nl
 maart t/m april Vier de lente met Kikker, leopold.nl
 5 maart Nominaties Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs, djp2012.nl
 5 maart Uitreiking De Inktap, inktap.nl
 7 maart Uitreiking 26ste Woutertje Pieterse Prijs, woutertjepieterseprijs.nl
 14 maart Dag van de Literatuur, dagvandeliteratuur.nl
 14 maart Publieksprijs voor het Christelijke Boek, bcbplein.nl

14 t/m 23 maart Week van het Christelijke Boek, bcbplein.nl
 16 t/m 24 maart 78ste Boekenweek, motto: 'Gouden Tijden, Zwarte Bladzijden', cpnb.nl
 20 maart Boekenweek LIVE!, literaire talkshow voor middelbare scholieren, boekenweek.nl
 20 maart Finale De Weddenschap, deweddenschap.nl
 20 maart Wereldverteldag, wereldverteldag.nl
 22 maart Amsterdamse Boekennacht, boekennacht.nl
 23 maart uitreiking stArt Award Boekie-Boekie-prijs voor studenten en debutanten van de kunstacademie, boekie-boekie.nl
 28 maart Nationale Onderwijsprijs 2011-2013, inop.nl

GRATIS!

Meld u nu aan!

LEZEN EN LATEN LEZEN

LEZEN is het gratis kwartaalblad op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie en is bestemd voor professionals die werken met kinderen en jongeren van 0-18 jaar.

Wilt u LEZEN ontvangen?
 Meld u aan op lezen.nl

Kent u iemand uit uw omgeving die LEZEN ook zou willen ontvangen? Stuur hem of haar door naar lezen.nl

Redactioneel

Op Prinsjesdag hebben we definitief te horen gekregen dat Stichting Lezen als

landelijk kennis- en expertisecentrum voor leesbevordering en literatuureducatie ook de komende vier jaar op overheidssteun mag rekenen. Dat is een belangrijke steun in de rug en we zetten alles op alles om de voornemens uit ons beleidsplan *Samen werken aan een sterke leescultuur* te realiseren.

We weten uit onderzoek en ervaring wat voor leesbevordering werkt. Zo zijn een inspirerende leesomgeving met een divers boekenaanbod, stimulerende ouders, leerkrachten en medewerkers in de kinderopvang én tijd om te lezen belangrijke leesstimulansen. Dat geldt ook voor voorlezen, vrij lezen en praten over boeken. Aidan Chambers zegt hierover in dit nummer behartenswaardige dingen. De komende jaren zullen we vooral inzetten op zaken die aantoonbaar leesbevorderend zijn. Dat doen we niet alleen door 2013 uit te roepen tot Jaar van het Voorlezen (zie p. 4-6 in deze *Lezen*) en via landelijke leesbevorderingsprojecten als De Nationale Voorleesdagen, De Nationale Voorleeswedstrijd, De Weddenschap of de Jonge Jury. Ook door gericht onderzoek te stimuleren, onderzoeksresultaten toegankelijk te blijven maken en informatie en handvatten te bieden om het werken aan leesbevordering gemakkelijker te maken. En door binnen het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen samen met gemeenten, bibliotheken, scholen en kinderopvang te werken aan serieuze resultaten: het realiseren van bibliotheken op scholen, het opbouwen van leesbevorderingsnetwerken en niet te vergeten het uitbreiden van het nu al zo succesvolle BoekStart.

Lezen doet ertoe en voorlezen maakt het verschil. Alle redenen dus om de randvoorwaarden en succesfactoren voor leesbevordering breder bekend te maken en te realiseren. Het is de hoogste tijd dat leesbevordering de vrijblijvendheid voorbij komt.

Gerlien van Dalen,

Directeur Stichting Lezen

Legenda

0-6 jaar

6-12 jaar

12-15 jaar

15-18 jaar

algemeen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen **Lezen gratis** door zich aan te melden via www.lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Annemarie Terhell / Eva Gerrits

Redactie: Joukje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander | Medewerkers aan dit nummer: Jacqueline Ancona, Amber Beckers,

Harm de Jonge, Jørgen Koopmanschap, Roderick Nieuwenhuis, Jowi Schmitz, Elsbeth Tijssen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Kees de Boer

© Copyright december 2012 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van **Lezen** is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

INHOUD

4 'Lezen is onzichtbaar leren'

Het Jaar van het Voorlezen

7 Where there is love...

Lezen en verder lezen

8 'In het echt was het nog erger'

Interview Murat Isik

10 Blikveld 0-6

12 Tien keer tien is feest

De Nationale Voorleesdagen zijn jarig

14 Blikveld 6-12

16 Avonturen van een allesweter

Lesmethode Argus Clou

18 Prikkels

20 Schrijven op het randje

Nieuwe jeugdroman van Gideon Samson

22 Blikveld 12-15

24 'Meer dan alleen een handtekening'

Leesbevordering in de boekhandel

26 Blikveld 15-18

28 Lezers maken lezers

Aidan Chambers over leesbevordering

30 Slapend lezen

Tjebbo Gerritsma over lezen

32 'Je moet gewoon goeie verhalen vertellen'

Een kijkje in het atelier van Kees de Boer

34 Videoboodschap met passie

Why I Love This Book

35 Taal onder spanning

Dichter draagt voor

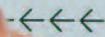
36 Brief van Harm de Jonge aan Anton Wachter uit de boeken van Simon Vestdijk

 [facebook.com/stichtinglezen](https://www.facebook.com/stichtinglezen)

 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)

Bibliotheek

‘Lezen is onzichtbaar leren’

HET BELANG VAN VOORLEZEN – 2013 is door Stichting Lezen uitgeroepen tot het Jaar van het Voorlezen. Directeur Gerlien van Dalen vertelt waarom boeken mensen slimmer en sociaal vaardiger maken. ‘Voorlezen maakt het verschil.’

DOOR JOWI SCHMITZ

‘Voorlezen kan heel veel betekenen voor kinderen als basis voor de leesontwikkeling. En voorlezen doet méér. Zo hoorde ik van een echtpaar dat een kindje ging adopteren in een weeshuis in Afrika en het prentenboek *Fiet wil rennen* van Bibi Dumon Tak had meegenomen. Samen met hun kersverse zoon en zijn broertje hebben ze eindeloos naar het prentenboek gekeken. Ze hebben de plaatjes besproken, het verhaal onderzocht, ervan genoten, steeds opnieuw en opnieuw en opnieuw. Voor deze ouders en hun kinderen is *Fiet wil rennen* méér dan een boek, het is hun basisverhaal. Ik krijg weer kippenvel als ik eraan denk.’ Gerlien van Dalen is directeur van Stichting Lezen, het kennis- en expertisecentrum voor leesbevordering en literatuureducatie. Ze heeft een boodschap die veel mensen kennen en die niet vaak genoeg herhaald kan worden: ‘Voorlezen is van belang voor de ontwikkeling van het kind. Blijf voorlezen, ook als kinderen ouder worden. Voorlezen stimuleert de taalontwikkeling, het vergroot de woordenschat en stimuleert de eigen leesontwikkeling. Ook op sociaal-emotioneel gebied is het enorm waardevol: door samen de wereld van het verhaal te verkennen, smeed je een band.’

Leescultuur

Om die boodschap kracht bij te zetten is 2013 uitgeroepen tot het Jaar van het Voorlezen. Bovendien bestaan Stichting Lezen 25 jaar, De Nationale Voorleeswedstrijd twintig jaar, de Nationale Voorleesdagen tien jaar en BoekStart vijf jaar; vier extra redenen om het er nog eens goed over te hebben. Van Dalen: ‘Het is de missie van Stichting Lezen om de leescultuur te versterken. Dat doen we onder andere door zo veel mogelijk samen te werken met andere organisaties in een landelijke leescoalitie. Met het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, Stichting Lezen & Schrijven en de Stichting CPNB organiseren we gezamenlijk het Jaar van het Voorlezen. We werken samen met bibliotheken, het onderwijs, culturele en educatieve organisaties die aan leesbevordering doen, pabo’s en kinderdagverblijven. Op de website jaarvanhetvoorlezen.nl zijn alle activiteiten te vinden. Daar staat ook de kalender van het Jaar van het Voorlezen waarop iedereen kan zien wat er te doen is. Daarnaast roepen we bibliotheken, boekhandels, kinderdagverblijven en scholen maar ook particulieren, op om hun voorleesactiviteiten aan te melden op de kalender.’

Bewijs

‘Niet voorlezen is je kind iets onthouden,’ aldus Van Dalen. ‘In meerdere opzichten. Er bestaat een direct verband tussen de geletterdheidscores van een land en de langetermijngroei van het bruto nationaal product. Lezen draagt bij aan welvaart en welzijn en is dus verrijkend – letterlijk én figuurlijk. Het is wetenschappelijk vastgesteld dat je kind met sprongen vooruitgaat als je voorlezen een vaste plaats in het dagritme geeft. Niet alleen mentaal, ook sociaal gebeurt er van alles in het kinderbrein. Dat geldt veel minder voor samen tv-kijken en helemaal niet als je kind in zijn eentje tv-kijkt. Boeken zijn cognitief prikkelend, niet elk tv-programma is dat. Amusementsprogramma’s kunnen ook een negatieve impuls geven, blijkt uit onderzoek. Hoe het zit met iPads en interactieve programma’s wordt nog onderzocht, maar iedereen die wel eens met een kind tegen zich aangekropen een boek heeft voorgelezen, weet dat daar weinig tegenop kan. Interactie is allesbepalend.’

Zelfs bij baby’s die worden voorgelezen gebeurt enorm veel in de babyhersenen. Er worden verbanden gelegd, mededogen wordt aangewakkerd, de nieuwsgierigheid wordt geprikkeld. Sabine Hunnius van de Radboud Universiteit in Nijmegen heeft gekeken naar de hersendelen die bij een baby actief worden als er wordt voorgelezen. Die gebieden bleken zich later sterker te ontwikkelen. Van Dalen: ‘Kinderen begrijpen waanzinnig veel, al kunnen ze nog niet alles benoemen. Als je al vroeg woorden en verhalen in die printplaatjes in hun hoofd stopt, dan vormt dat een stevige basis voor hun latere ontwikkeling.’

Literatuurbeleving

Stop niet met voorlezen als het kind zes is en zelf begint te lezen. Het technisch leesniveau is dan nog te laag om de werelden te kunnen betreden die worden opgeroepen door ingewikkelder boeken. Wie per dag een kwartier leest ziet een miljoen woorden per jaar, waarmee de woordenschat met duizend woorden kan worden uitgebreid. Dat zijn net zo veel woorden als een kind er gemiddeld in een jaar op school bijleert. Niet voor niets noemt Van Dalen lezen ‘onzichtbaar leren’. Het ‘literair’ lezen van prentenboeken met kleintjes heeft een direct effect op hun latere literatuurbeleving. ‘Onderzoeker Coosje van der Pol ontdekte dat heel jonge kinderen met de juiste begeleiding gemakkelijk in staat zijn om literaire aspecten van een verhaal, zoals de behandeling van tijd en perspectief, in verhalen te volgen en te verwoorden. Ook begrijpen ze dat het mogelijk is om een informatievoorsprong op personages te hebben. Juist als je kinderen vragen stelt, krijgen ze aantoonbaar dieper inzicht in het

verhaal en meer grip op de boeken die ze nog gaan lezen. Ze lezen niet alleen belevend, maar hebben ook een analytisch vermogen. Je hoeft bij een verhaal over een konijn niet alleen te vragen “Heb jij ook een konijn?” Je kunt ook bij peuters al veel tekstgericht analytische vragen stellen.’

Lage kast

Leesbevordering kan zo simpel zijn: het maakt al uit als er op een kinderdagverblijf lage kasten met boekjes zijn in plaats van hoge kasten. Het letterlijk bereikbaar maken van een boek maakt dat peuters en kleuters er ook vaker naar grijpen. Het helpt nog meer als de medewerkster van het kinderdagverblijf het voorlezen tot een vast onderdeel van het dagritme maakt. Liefst zo, dat ze het boek van tevoren zelf leest en bedenkt welke vragen ze erbij kan stellen. Voor Stichting Lezen, zegt Van Dalen, is het van belang dat peuter- en kleuterleiders voorlezen en ze waar nodig ook te leren hoe je dat doet.

Bereik

Voorlezen en vrij lezen zouden vaste onderdelen van het curriculum moeten zijn op scholen. ‘Een docent aan de pabo las zijn studenten veel voor uit *Juffrouw Kachel* van Toon Tellegen. Later dook dat boek weer op op de literatuurlijsten van zijn studenten: horen lezen was zelf-lezen geworden.’ Van Dalen is realistisch. Zo’n bevlogen leraar is geweldig, maar niet iedereen komt uit bij Mulisch. Een derde van de kinderen houdt van lezen, een derde vindt het waarschijnlijk leuk maar moet nog geholpen worden het goede boek te vinden, een derde sport misschien liever. Wij willen alle kinderen bereiken en de kans geven om een lezer te worden. Als je bedenkt hoe lang lezen of voorlezen effect heeft: zelfs bij studenten maakt het nog uit. De student die fictie leest in zijn vrije tijd scoort beter dan de student die dat niet doet. Iedereen moet dus weten hoe belangrijk lezen en voorlezen thuis en op school van jongs af aan tot op latere leeftijd is, en hoe leuk en leerzaam. En daar zullen we in 2013 ruim ruchtbaarheid aan geven.’ **lezen** ...

De belangrijkste onderzoeken over voorlezen zijn gebundeld op de website leesmonitor.nu.

Over het effect van voorlezen op het kindereigen:

leesmonitor.nu/page/10004/invloed-voorlezen

Of over mediaconcurrentie:

leesmonitor.nu/page/10002/mediaconcurrentie

En met name onder jongeren:

leesmonitor.nu/page/10002/wie-gebruiken-media

Zelfs de invloed van prentenboeken is meetbaar:

leesmonitor.nu/page/10005/invloed-prettenboeken

Where there is love...

Alleen de beste schrijvers komen weg met liefde op het eerste gezicht. Gus en Hazel vallen als blokken voor elkaar. Logisch: als ex- en praktiserend kankerpatiënt kampen ze met een twijfelachtige levensverwachting – er is geen tijd te verliezen. Wat hen niet weerhoudt hartgrondig van elkaar te gaan houden (*Een weeffout in onze sterren*, John Green, Lemniscaat, 14+).

FEELGOODPROZA – Survivaltrip, liefdesroman, broertjesverhaal, *Ik zal er zijn* is een combinatie van veel en van alles het beste.

DOOR JOUKJE AKVELD

Soms zet een titel je op het verkeerde been. *Ik zal er zijn* zweemt naar *candlelight* en aanzwellende violen, maar het debuut van de Amerikaanse scenarioschrijfster Holly Goldberg Sloan is een ijzersterke jeugdroman over de kracht van liefde en vriendschap, sentimenteel op de juiste manier, zoals het liedje van The Jackson 5 waarop de titel is gebaseerd.

Een normaal leven hebben de broers Sam en Riddle Border amper gekend. Hun labiele, gewelddadige vader is sinds hun prille jeugd op de vlucht voor de politie en de stemmen in zijn hoofd, zijn kinderen meeslepend op zijn tocht. Die zijn qua affectie volledig aangewezen op elkaar. Alles verandert als de zeventienjarige Sam in een kerk een meisje 'I'll Be There' hoort zingen. Vanaf dat moment is de liefde tussen Emily Bell en Sam onontkoombaar. Niet alleen Sam vindt warmte bij Emily en haar familie, ook de jongere, autistische Riddle bloeit op in het hechte gezin Bell. Voor het eerst in hun leven hebben de jongens een plek waar ze willen blijven.

Maar als hun vader ontdekt dat zijn zoons contact met de buitenwereld hebben, sleurt hij ze mee in zijn bus, tot het hoog in de bergen tot een escalatie komt. Overgeleverd aan de natuur lijkt de situatie van Sam en Riddle uitzichtlozer dan ooit, maar niet bij Goldberg Sloan. Met haar filmische manier van schrijven laat ze het melodrama moeiteloos overvloeien in slapstick, en passant een stel hoofdpersonen creërend die zich nestelen in hoofd en hart. *Ik zal er zijn* is doordrenkt van hoop; cynisme is de schrijfster vreemd en de wonderen die ze haar personages voorschotelt, slik je voor zoete koek. Dit verhaal mag niet anders dan wensvervullend eindigen, en dat doet het ook. Bij zulk feelgoodproza kan een verfilming haast niet uitblijven, en het mooie is: de soundtrack is er al. Op de website van de auteur zijn de playlists van de personages te beluisteren. ●●●

Ik zal er zijn, Holly Goldberg Sloan. Querido, € 17,50 (12+), hollygoldbergsloan.com

In de reeks autistische personages sinds Mark Haddons meesterwerk *Het wonderbaarlijke voorval met de hond in de nacht* is Max een hoogtepunt. Neergezet door de ogen van zijn denkbeeldige vriendje Budo ontstaat een roerend beeld van een joch dat zijn anders-zijn dapper met zich meetorst (*Herinneringen van een denkbeeldig vriendje*, Matthew Dicks, Moon, 14+).

Broertjesliefde is – behalve in *De gebroeders Leeuwenhart* – schitterend beschreven door Tjibbe Veldkamp in *SMS* (Lemniscaat, 10+). Sinds de dood van hun moeder hebben Bas en Bobo weinig aan hun vader Deur die zich verliest in mistige seances, maar des te meer aan elkaar. Met de beste ballenbak-scène uit de kinderliteratuur.

De thrillerachtige boeken van Anne Cassidy zijn in Nederland niet meer leverbaar en dat is jammer. *Op de vlucht* (Lannoo, 12+) toont mooi haar meeslepende verteltalent. Keer op keer moet Lou, enig kind van een alleenstaande moeder, verhuizen. Omdat haar moeder een dief, is ontdekt Lou. Maar de echte reden voor haar vluchtgedrag blijkt ingewikkelder.

**‘In het echt
was het
nog erger’**

GRENSOVERSCHRIJDEND DEBUUT – Murat Isik (1977) is geboren in Turkije, groeide op in de Bijlmer en studeerde Rechten aan de Universiteit van Amsterdam. Hij besloot schrijver te worden en debuteerde in april 2012 met *Verloren grond*. De roman, losjes gebaseerd op zijn familiegeschiedenis, beleefde zeven herdrukken in een halfjaar, werd omhelsd door pers ('Een bedwelmend mooi familieverhaal', aldus *de Volkskrant*, die het boek vier sterren gaf) en publiek, en bekroond met de Bronzen Uil Publieksprijs. Een interview met een rasverhalenverteller.

DOOR EVA GERRITS

Van welke identiteit ben jij je het meest bewust?

'Ik heb een dubbele nationaliteit, een Turkse naam en in de media word ik wel "een van de pioniers van de nieuwe generatie Turken in Nederland" genoemd. Maar Turkije heb ik nooit bewust meegemaakt, vanaf mijn vijfde woon ik in Amsterdam. Ik ben Nederlander, een Nederlandse schrijver. Sinds *Verloren grond* gaat het gesprek wel vaker over mijn Turkse achtergrond, dat is begrijpelijk. Veel Turken die mij niet kennen zijn trots, zien me als een voorbeeld. Terwijl ik huiverig was voor kritiek uit Turkse hoek, waar het nationalistische sentiment soms sterk is, maar die bleef uit. Ik heb van *Verloren grond* bewust geen politiek verhaal gemaakt, het is vanuit het perspectief van een dertienjarige jongen geschreven, niet vanuit een boodschap. Het is niet aan mij als romanschrijver om te oordelen.'

Mehmet, de verteller in Verloren grond, klinkt authentiek, maar zijn verhaal is niet het jouwe. Hoe heb je dat aangepakt?

'Mijn ouders en, in mindere mate, een oom waren mijn bronnen. Ik heb er niet voor naar Turkije hoeven gaan, het geboortedorp van mijn ouders is enorm veranderd, het waren de jaren zestig, dat is allemaal voorbij. *Verloren grond* gaat over het Turkije volgens de versie van mijn ouders. Eén letter van het fictieve dorp Sobyana wijkt af van de naam van het bestaande, genoeg om te zeggen: het dorp is verzonnen – maar de beschrijvingen, hoe er thuis werd gekookt, hoe het huis eruitzag, dat moest kloppen.'

Wat voor soort vragen krijg je het meest?

'Wat is waar gebeurd, wat niet. Het is fictie, maar bepaalde dingen komen overeen: mijn ene opa was verhalenverteller, net als Selim, de vader van Mehmet in *Verloren grond*. Mijn andere opa brak net als Selim zijn been, met enorme gevolgen. Beide opa's werden één personage: Selim, een breekbare man, zachtaardig, te goed voor deze wereld. In het boek gaat hij bijna ten onder. Het is moeilijk leven in zo'n rauwe omgeving, maar in het echt was het nog erger: ik schrijf dat het gezin drie kinderen verliest; mijn ouders hebben allebei zes, zeven broers en zussen verloren, bij elkaar zo'n veertien kinderen! Het feit dat zij er zijn is een wonder. Mijn grootouders hebben ontzettend geleden, meer nog dan Selim in het verhaal. Maar bepaalde dingen heb ik afgezwakt, je moet een verhaal vertellen en daar moet alles in passen. Reve had gelijk: waar gebeurd is geen reden het zo op te schrijven.'

Sluit je volgende boek aan op Verloren grond?

'Het gaat zich heel ergens anders afspelen: de Bijlmermeer, het gaat over de ontwikkeling van een jongen en zijn omgeving. Ik ben er opgegroeid, heb het zien veranderen van een mooie wijk in iets heel anders. Het wordt niet autobiografisch, maar ik ben nu zelf de bron. De verhalen die ik tot nu toe schreef gingen allemaal over Turkije, familiebanden – aanzetten tot *Verloren grond*. Wie weet komt er ooit een vervolg: hoe gaat het verder in Izmir, waar *Verloren grond* eindigt?

Ik weet nu dat ik het kan, een roman schrijven, maar makkelijker wordt het niet. Het is als met je blote handen een huis bouwen. Ik weet welk werk me wacht, straks moet ik weer die tunnel in. Maar eenmaal in de schrijfroes, vlieg je!' ●●●

De dertienjarige Mehmet groeit op in de jaren zestig in een dorp in Oost-Turkije, dat door de Armenen werd gesticht, maar nu door Zaza's wordt bewoond. Zijn vader Selim is een geliefd verhalenverteller, zijn moeder Aşme een sterke vrouw, gevreesd vanwege haar scherpe tong. Samen met Mehmet's broer Yusuf en zusje Elida vormen ze een hecht gezin, totdat vader Selim een tragisch ongeluk krijgt. Halsoverkop besluit hij met zijn gezin naar zijn geboortedorp te verhuizen, waar hij grond bezit. Daar worden ze als indringers onthaald en wacht hen een strijd op leven en dood.

Verloren grond, Murat Isik.

Anthos, € 19,95

Vertelvoorstellingen

Tip voor De Nationale Voorleesdagen: een voorleesvoorstelling op school of in de bibliotheek. Lia Rood en Geert van Diepen maakten speciaal voor de Voorleesdagen *Circus Roos & Eddie*, een poppenvoorstelling over Roos, die graag jarig is en vandaag een feest wil. 'Nee,' zegt haar moeder. 'Nog honderd nachtjes slapen, dan ben je jarig.' Als Roos met haar vriendje Eddie dan maar circus gaat spelen, gebeuren er wonderlijke dingen met een schaar. De première is op 26 december 2012 in het Zoldertheater in Sint Pancras (zoldertheater.nl). Ook kinderboekenschrijfster Anke Kranendonk gaat deze winter het podium op met *Ik kom zo!*, een voorleesvoorstelling voor peuters. In luchtige liedjes begeleid door pianomuziek vertelt zij over Peggy (gespeeld door Kranendonks dochter Shana Bossmann), die graag met haar moeder wil spelen, maar haar moeder is te druk. Peggy besluit om dan maar iets in haar eentje te doen: bruiloftje spelen. Al zingend en spelend bedenkt ze wat ze daar allemaal voor nodig heeft: een sluier, een mooi zwart pak, een auto, een ring, een fotograaf, een feest. Het decor is gemaakt door Charlotte Dematons; de voorstelling is te boeken via sss.nl. [A7]

Book Nook

Waar lees je het fijnst? In een zelfgemaakte tipi in je eigen kamer. In een stoel in de vorm van een paasei. In een hoek van de woonkamer met je eigen boekenrek en een stapel kleurige kussentjes onder je hoofd. In een boomhut. Of, zoals Pippi Langkous, ondersteboven in je ledikant. In het Engels taalgebied heet het een Book Nook: een speciaal ingerichte leesplek in huis, in de kinderopvang of op school. Een zit-lig-hangplek die samen met de wensen van de gebruiker is ontworpen en gerealiseerd, waar boeken een speciale plek krijgen, waar woorden en tekeningen tot leven komen en waar alles uitnodigt tot het grote genieten. Wie zelf met hamer en kwast aan de slag wil, kan voor inspiratie terecht op de website modernparentsmessykids.com, waar leuke foto's te vinden zijn van originele leesplekken. Ook inspirerend: *Finland Children's Rooms*, een (Japanse) uitgave van Edition Paumes in Japan. [A7]

Key Colours

Dit najaar werd de Vlaamse illustratieprijs Key Colours voor de negende keer uitgereikt. De winnaar van deze talentenjacht ontvangt 7.500 euro en weet zich verzekerd van een uitgavecontract bij Clavis. Van de 186 illustratoren uit achttien verschillende landen werd het Nederlandse duo Anne Schneider en Janna de Lathouder bekroond met hun prentenboek *Alles wat overblijft*, een verhaal over een uil met een rommelig huisje dat uitpuilt van de spullen. Key Colours wordt tweemaal georganiseerd door Clavis Uitgeverij en de gemeente Hasselt, dat zich met deze prijs op de kaart wil zetten als culturele en kindvriendelijke stad. De meest succesvolle winnaar van Key Colours

is Guido van Genechten, die zijn illustratiecarrière in 1998 begon met het prijswinnende *Rikki*. Van dit boek zijn inmiddels meer dan 160.000 exemplaren verkocht in 23 landen. Om ook schrijftalent te werven heeft Clavis dit jaar een verhalenwedstrijd uitgeschreven die breed is gecommuniceerd op fora over de hele wereld. Deelnemers kunnen een verhaal insturen waarin andere dan de gebruikelijke rolpatronen zijn verwerkt. Het verhaal dient zich af te spelen in een multiculturele setting. Insturen kan tot 31 december via info@inclusiveworks.eu; de winnende verhalen worden uitgegeven bij Clavis. [A7]

De Bibliotheek op school

De Bibliotheek *op school*, een gezamenlijke strategische aanpak van bibliotheken, het primair onderwijs en de gemeente om kinderen aan het lezen te krijgen en te houden, heeft sinds kort een eigen website. Met de Bibliotheek *op school* biedt de bibliotheek het basisonderwijs een compleet dienstenpakket met als inhoudelijke pijlers collectie, lezen en mediawijsheid. Deelnemende bibliotheken stellen hun collectie boeken en tijdschriften fysiek en digitaal beschikbaar, en helpen de kinderen bij het zoeken naar en beoordelen van informatie. Ook wordt er vanuit de bibliotheek een leesconsulent – een gespecialiseerde bibliotheekmedewerker – aangeboden, die de basisschool helpt met leesadviezen, met het up to date houden van de boekencollectie en met het opstellen van een leesplan, zodat het lezen een structurele plek krijgt binnen het schoolbeleid. Behalve informatie biedt debibliotheekopschool.nl ook tools om de Bibliotheek *op school* te implementeren en te realiseren.

Met dit project bundelen s106 en Stichting Lezen kennis en ervaring van bestaande projecten zoals Bibliotheek op de Basisschool van Kunst van Lezen, Biebsearch jr, Boek1Boek en Schoolbieb.nl tot een samenhangend geheel. [A7]

debibliotheekopschool.nl [lezen](http://lezen.nl)

FOTO: JANNIEK DAM

Onder de kerstboom

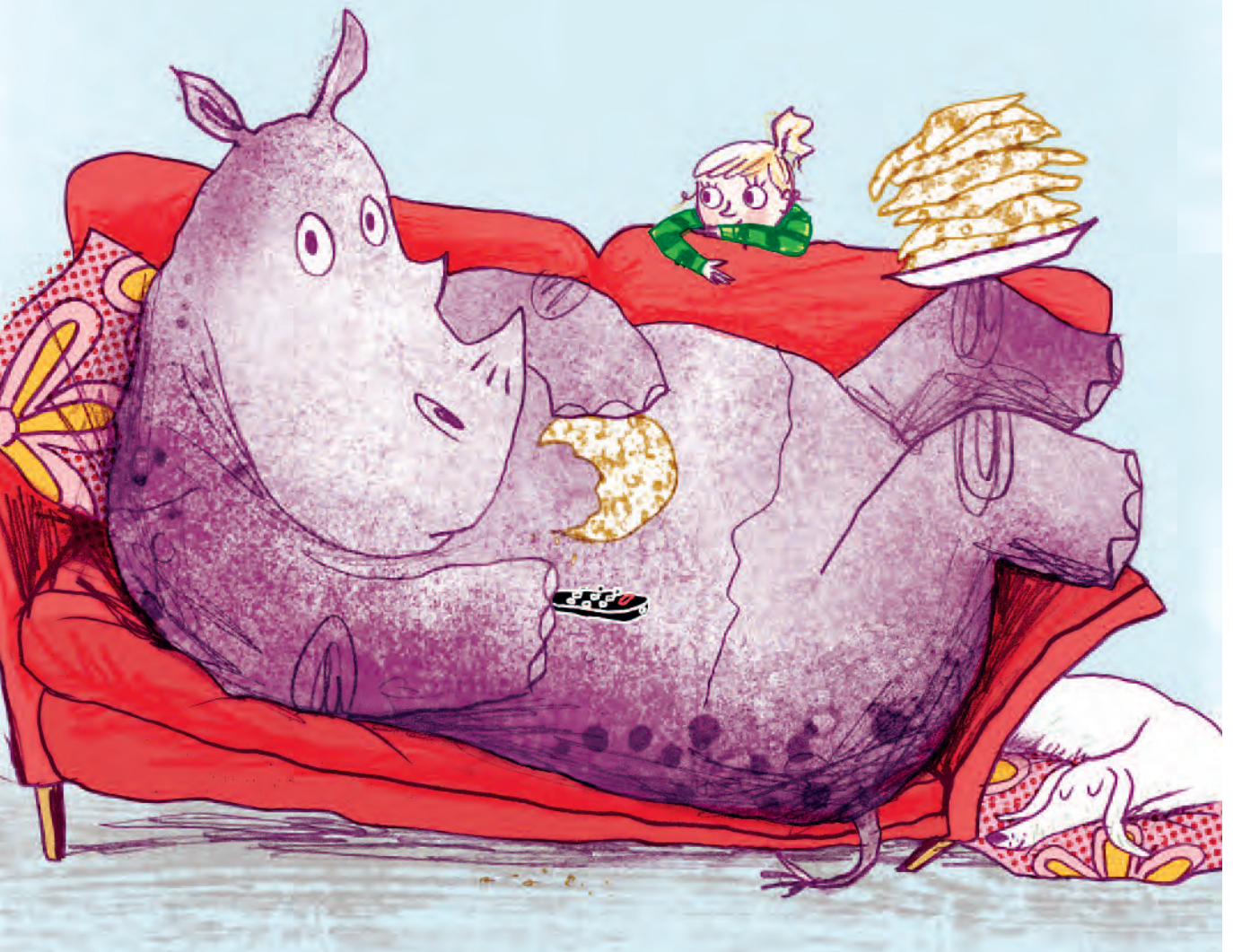
- *Hoe de Gniep de kerst stal* van dr. Seuss (Gottmer, 6+) gaat over een oude knorrepot die het niet kan uitstaan dat de Hunnen zo veel plezier beleven aan Kerstmis. Vermomd als Kerstman zakt hij af naar het dorp om hun kerstgeluk te stelen.
- In *Olle wist zeker dat hij geen bril nodig had* van Jaukje Akveld met tekeningen van Sieb Posthuma (Van Goor, 4+) verkiest een eigenwijs varkentje zijn eigen avontuurlijke kijk op de wereld boven het saaie leven door een bril.
- *Nederland* (Lemniscaat, 3+) is een land van grachten, havens, strand, bollen en verkeersknooppunten. In veelkleurige, minutieuze prenten neemt Charlotte Dematons kinderen mee op een ontdekkingsstocht vanuit de lucht.
- *Boelies kerstplan* van Mathilde Stein en Chuck Groenink (Lemniscaat, 4+) is een origineel kerstverhaal met een humoristisch randje. Biggetje Boelie wenst vurig dat de Kerstman zijn huis aandoet en verzint daarvoor een briljant kerstplan. [A7]

Boekids, het Haagse festival dat literatuur combineert met andere kunstvormen, verhuist opnieuw. Dit jaar vormen het poppodium Het Paard van Troje en het naastgelegen museum Humanity House in Den Haag het festivaladres. Op 20 januari kunnen kinderen vanaf vier jaar daar terecht voor een festival vol verhalen, opgeluisterd door schrijvers, artiesten, illustratoren, films, workshops, multimedia en beeldende kunst. Thema van dit jaar is 'Verborgene verhalen'. Er zijn voorstellingen van onder meer *De Griezelsbus* en *Aadje Piraatje* en podiumoptredens van de Curaçaose schrijver Roland Colastica, Dilan Yurdakul (GTST), Nanda Roep, Hans en Monique Hagen en Abdelkader Benali. In de modeworkshop van Zusteent kunnen kinderen kleding ontwerpen van gerecyclede materialen en die rechtstreeks showen op de catwalk. Stichting Boekids wil zo veel mogelijk kinderen uit verschillende bevolkingsgroepen in aanraking brengen met jeugdliteratuur en mensen laten beleven hoe waardevol lezen is. Het afgelopen jaar vierde het festival zijn tienjarig bestaan op het Lange Voorhout en trok 1700 bezoekers. Toegangskarten voor de editie van 2013 zijn verkrijgbaar via paard.nl en kosten € 12,50. [A7]

Boekids 2013

ILLUSTRATIE SARA OGILVIE

Tien keer tien is feest

DE NATIONALE VOORLEESDAGEN ZIJN JARIG – Het is een vertrouwd beeld geworden: een foto van een voorlezende politicus omringd door kleuters op de voorpagina van de krant. De Nationale Voorleesdagen werden tien jaar geleden in het leven geroepen om het voorlezen aan baby's, peuters en kleuters extra onder de aandacht te brengen. De inzet van kinderdagverblijven, scholen, bibliotheken en media maakten de campagne tot een jaarlijks terugkerend succes. In 2013 wordt het jubileum gevierd tijdens het Jaar van het Voorlezen.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Wie jong begint met voorlezen, geeft zijn kind een groot cadeau. Voorlezen prikkelt de fantasie, ontwikkelt het taalgevoel en de woordenschat, leert het kind verhaalstructuren begrijpen en herkennen en is ook voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van grote waarde. Door het lezen van (prenten)boeken gaat er een nieuwe wereld open: kinderen maken kennis met allerlei personages en situaties die ze in het dagelijks leven niet zomaar tegenkomen. Bovendien biedt het een veilig en fijn moment samen voor voorlezer en kind. Genoeg redenen dus om het voorlezen te blijven stimuleren, toe te juichen en groots te vieren.

Film cadeau

Het Jaar van het Voorlezen 2013 wordt geopend met een jubileumeditie van De Nationale Voorleesdagen. Net als ieder jaar is voor de tiendaagse een prentenboeken-top tien samengesteld door medewerkers van bibliotheken. Dit jaar krijgen de boeken uit deze tiplijst extra aandacht: er wordt een film van alle boeken gemaakt. De film kan vrij worden doorgestuurd; zo kunnen bibliotheken ze versturen naar de lokale kinderopvangorganisaties en kunnen kinderdagverblijven ze weer doorsturen als attentie naar hun klanten.

Mooiste boek uit de lijst van 2013 is *Neushoorns eten geen pannenkoeken* van Anna Kemp en Sara Ogilvie, een origineel en sprankelend voorleesverhaal dat de grens opzoekt tussen fantasie en werkelijkheid. Maartje zit te genieten van haar ontbijt als er een enorme paarse neushoorn de keuken binnenwaggelt en haar van haar pannenkoek berooft. 'Hij was zo groot als een bus en zo paars als een pruim,' ziet ze tot haar

schrik. Ze rent naar haar ouders om het grote nieuws te vertellen, maar die hebben het te druk met werken (moeder), was opvouwen (vader), en hebben geen tijd om te luisteren. Maartje maakt plezier met haar neushoorn in een realiteit die haar ouders volkomen ontgaat, tot een bezoekje aan de dierentuin haar ouders wakker schudt. Fijn aan dit boek is de losse verteltoon, het spel met de fantasie en de zwierigheid waarmee de paarse neushoorn bezit neemt van het huis.

Het kind is koning

Gek hondje! van Adam Stower steekt op dezelfde manier de draak met onoplettende ouders, maar de tekeningen in dit boek zijn minder virtuoos. Lara vindt op straat een hondje dat ze graag wil houden. Haar moeder is bezig met onduidelijke zaken in de keuken en ziet niet dat haar dochter een beer achter zich aansleept. 'Hondje' is een enorme berg wollig haar die de koelkast plundert en het park op stelten zet, tot er een oppasser van het circus aanbelt en Lara afstand moet doen van haar huisdier. Maar dan ontdekt ze iets fantastisch in de tuin: een poes, die verdacht veel lijkt op een tijger. Het verhaal kan opnieuw beginnen.

In een prentenboek is het kind koning, dat weet ook Dorus uit *Nog 100 nachtjes slapen* van Milja Praagman. In artistiek opzicht moeten de tekeningen het afleggen, maar het verhaal is functioneel en grappig. Dorus wacht vol ongeduld op haar verjaardag, maar haar moeder is druk met de naaimachine. Dus wordt Dorus uit spelen gestuurd met een lapje stof en een schaar, en knipt ze zichzelf vrolijk een weg langs wasgoed en jurken en laat daarbij een spoor van uitgeknipte driehoekjes achter, die haar moeder gedachteloos aaneen naait tot een slinger.

Een parel voor peuters is *Waarom lig jij in mijn bedje?* van Joke van Leeuwen, dat uitblinkt in schoonheid en eenvoud, en inspeelt op het herkenbare verlangen om lekker in het grote bed van ouders, broers of zussen te liggen. De (flink versleten) knuffels schuiven steeds een bedje op, omdat elk bed al bezet blijkt te zijn. De repeterende tekst leest fijn voor, de uitklapbare vorm is verrassend.

Krijtstrepen

Opvallend vaak maken dieren de dienst uit in de verkozen prentenboeken. *Pieter de papegaiduiker* van Petr Horáček is vooral de moeite waard vanwege de warme tekeningen. In een zee van tinten azuur tot turkoois gaat papegaiduiker Pieter op zoek naar zijn vriendje Pim, dat is verdwenen in een storm. Zijn zoektocht leidt langs allerlei dieren; door steeds een nieuwe eigenschap van zijn vriend te benoemen, vindt hij hem uiteindelijk terug.

In *Vrolijk* van Mies van Hout wekken krachtige krijtstrepen emoties tot leven. De expressieve vissen in dit prentenboek hebben verrassende gezichtsuitdrukkingen, van angstig, bedroefd en blij tot jaloers, verwonderd en dapper. Aan het kind de uitdaging om steeds de bijbehorende emotie te raden, te imiteren of daar zelf een verhaal bij te verzinnen.

Relatiecrisis

Heel anders is *Agent en Boef en de Boefagent* van Tjibbe Veldkamp en Kees de Boer, een inkopper voor wie van actie houdt. In deze serie ontsnapt Boef keer op keer uit de gevangenis en haalt daarbij allerlei fratsen uit, van tekenstreken tot lijmongelukken. Boef verkleedt zich als agent, terwijl Agent slaapt. Agent rent in pyjama achter hem aan en daarmee begint een grote verkleedshow. Een hilarisch prentenboek dat zich vanwege de ingewikkelde capriolen het beste laat voorlezen aan wie het spel tussen Boef en Agent herkent uit eerdere delen. Agent en Boef maken in de loop van deze sterke serie een heuse karakterontwikkeling door: voor het komende boek heeft Veldkamp zelfs een relatiecrisis in gedachten. [lezen](#) ●●●

De Nationale Voorleesdagen vinden plaats van 23 januari tot en met 2 februari 2013 en worden geopend tijdens het Nationaal Voorleesontbijt op 23 januari. Traditiegetrouw lezen politici, acteurs, schrijvers en bekende Nederlanders op die ochtend voor op kinderdagverblijven en scholen. *Nog 100 nachtjes slapen* van Milja Praagman is verkozen tot Prentenboek van het Jaar. nationalevoorleesdagen.nl

De Prentenboeken Top Tien 2013

- *Agent en Boef en de Boefagent* Tjibbe Veldkamp en Kees de Boer (Lemniscaat)
- *Er was eens een vosje...*, Gitte Spee (The House of Books)
- *Gek hondje!*, Adam Stower (De Vries-Brouwers)
- *Ik wil een knuffel*, David Melling (Van Goor)
- *Neushoorns eten geen pannenkoeken* Anna Kemp & Sara Ogilvie (Lemniscaat)
- *Nog 100 nachtjes slapen*, Milja Praagman (Leopold)
- *Pieter de papegaiduiker*, Petr Horáček (De Vier Windstreken)
- *Superbeesje is al onderweg* Guido van Genechten (Clavis)
- *Vrolijk*, Mies van Hout (Lemniscaat)
- *Waarom lig jij in mijn bedje?* Joke van Leeuwen (Querido)

Nieuwe sprookjes

Sprookjes zijn van alle tijden, maar het moderne sprookje leunt minder op moraal en meer op verwondering. *Takkenkind* van Gerda Dendooven is het grillige verhaal van een kinderloos echtpaar. Op een koude winternacht ‘waarin het ijs op dekens groeit’, schiet vrouw plotseling overleind. Ze wil een kind, en wel nu. Manlief schuifelt naar buiten en komt terug met een takkenkind – maar helemaal onvoorwaardelijk blijkt vrouws moederliefde niet. In *Groter dan een droom* vertellen Jef Aerts en Marit Törnqvist in poëtische beelden en oogstrelende tekeningen het verhaal van een jongen die zijn overleden zusje nooit heeft gekend. Tijdens een fietstocht krijgt het gemis een plek. De Australische Shaun Tan bezingt de poëzie van het onallegaagse in *Het ding en ik*. Een verzamelaar vindt een ‘ding’ dat eruitziet als een potkachel met inktvisarmen. Hij brengt het naar het ministerie van restjes en overschotten, waar je alles waarmee je niet goed raad weet probleemloos kunt dumpen: rondslingerende prullaria, rariteiten van onbekende oorsprong of gewoon iets wat er een beetje vreemd en verdrietig uitziet. Een ode aan het onbestemde gevoel. [A7]

Takkenkind, Gerda Dendooven. Querido, € 14,95 (6+); *Groter dan een droom*, Jef Aerts & Marit Törnqvist. Querido, € 14,95 (6+); *Het ding en ik*, Shaun Tan. Querido, € 14,95 (6+)

Boeken op de planken

Ter gelegenheid van de driehonderdste verjaardag van De Vrede van Utrecht bewerkte jeugdtheatergroep Het Filiaal *Toen mijn vader een struik werd* van Joke van Leeuwen tot muziektheater. Mirthe Klieverik en gitarist Peter Sambros brengen met spel, muziek en liedjes het verhaal van Toda tot leven. Toda's vader is banketbakker en staat iedere dag voor dag en dauw op om wel twintig soorten gebakjes te maken en drie soorten taart. Dan breekt de oorlog uit tussen de enen en de anderen. Vader moet gaan vechten en zelf wordt Toda op reis gestuurd naar het land waar haar moeder woont. Daar komt ze terecht in een onbegrijpelijke wereld.

Ook *Hou van die hond*, het begrieffelde poëtisch proza van Sharon Creech, is dit najaar te zien in het theater. Theatergroep Kwatta bewerkte het dagboek tot een voorstelling met live muziek, zang, poppenspel en andere animatietechnieken. Jack ontdekt al dichtend wat je met woorden kunt doen en durft uiteindelijk zijn grote verdriet onder woorden te brengen. [A7]

hetfiliaal.nl, kwatta.info

Hannibal

De Vlaamse Michael de Cock, van huis uit letterkundige en acteur en tegenwoordig artistiek directeur van 't Arsenaal in Mechelen en kinderboekenschrijver, verrast opnieuw. In *Hannibal* verhaalt hij hoe de zoon van legerleider Hamilcar Barkas opgroeit, zijn huis in Carthago verruilt voor een marmeren paleis in Iberia, hoe hij als legerleider in de voetsporen van zijn vader treedt, de Romeinen tegen zich in het harnas jaagt en met een leger van zeventigduizend manschappen en veertig olifanten een opmars begint richting Rome. Aan het woord is Hannibal zelf, die je meevoert langs wapperende legertenten en smeulende vuren naar de bloederige veldslagen die leiden tot die legendarische en rampzalige tocht over de Alpen, waarbij duizenden soldaten en dieren de hongerdood vonden. De Cock besteedde drie jaar aan onderzoek en ploos met zijn vader Latijnse teksten uit op zoek naar details, couleur locale en voorvallen die hij kon gebruiken en integreerde die in een soepel en beeldend verhaal. Voor iedereen die van drama en geschiedenis houdt een prachtig boek. [A7]

Hannibal, Michael de Cock & Gerda Dendooven (ill.). Davidsfonds, € 19,95 (12+)

Kinderjury 2013

Op 1 februari gaat de Nederlandse Kinderjury weer van start. Wat laat je ze lezen?

- Toegankelijk, lekker leesbaar en bijzonder aaibaar is *De raadsels van Sam* (Edward van de Vendel, Querido, 9+). De nieuwe avonturen van Pyrenese berghond Sam zijn groots en meeslepend en verbergen een groot verdriet.
- In *Ik en de rovers zingen karaoke* van Siri Kolu (Gottmer, 9+) wordt Roos voor het tweede achtereenvolgende jaar gekidnapt, beleeft ze een woeste roverszomer en steelt ze de show als bloedstollend liegbeest.
- *Flits! Vliegende bliksem* (Mirjam Oldenhavé, Ploegsma, 9+) is het tweede avontuur van de schoolkrantclub Flits, die er een underground website op nahoudt, waarmee de kinderen hun leerkrachten te slim af zijn. Fijn avontuur dat zich afspeelt op school.
- In *Spinder* van Simon van der Geest (Querido, 9+) verbergt Hidde een geheim insectenlaboratorium in de kelder, dat inzet wordt van een heftige broederstrijd. Psychologisch sterk en adembenemend spannend. [A7]

Drakeneilandkamp

Op Drakeneiland zijn kinderen de baas. Ze zorgen voor hun eigen eten, hebben hun eigen munten en wetten. Lydia Rood gelooft heilig in de kracht en zelfredzaamheid van kinderen. Er mag dan wat geschoven worden met bedtijden en ze wassen dan wel hun handen niet, maar ze slaan elkaar niet de hersens in. ‘Alles komt altijd in orde,’ weet de schrijfster. In haar succesvolle Drakeneilandserie experimenteert Rood al acht boeken lang met de lotgevallen van een groep ‘probleemkinderen’ die zonder volwassenen worden achtergelaten op een eiland. Er ontstaat een minimaatschappij waarin alles tot in de kleinste details wordt geregeld, van de eerlijke verdeling van eten tot en met het uitvechten van ruzies. Afgelopen zomer organiseerde de schrijfster echte Drakeneilandkampen en ook in 2013 zullen er kampen worden georganiseerd voor kinderen van acht tot veertien jaar. Het kampterrein in de Utrechtse natuur is niet toegankelijk voor volwassenen. Ieder kind krijgt ’s morgens een beroep toegewezen en een geheime opdracht. Er zijn een- en tweedaagse kampen te boeken in de meivakantie en in de zomervakantie. [A7]

drakeneiland.nl

Lezen bij de canon

De Canon van Nederland, in 2006 gepresenteerd door een commissie onder leiding van Frits van Oostrom, bevat vijftig vensters op personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse cultuur en geschiedenis. Deze canon wordt ingezet als leermiddel in het basis- en voortgezet onderwijs en was aanleiding tot vele alternatieve en aanvullende canons. Met *Over vroeger en nu – Verhalen bij de canon* haakt uitgeverij Ploegsma aan bij de oorspronkelijke lijst van Van Oostrom. Janny van der Molen, Martine Letterie en Agave Kruijssen, drie auteurs die zich hebben gespecialiseerd in historische boeken voor kinderen, schreven verhalen bij de vijftig vensters. Van de hunebedden tot de Europese Unie. Els van Egeraat maakte er tweehonderdvijftig illustraties bij in kleur. Het resultaat is een boek van meer dan vijfhonderd bladzijdes dat een blik werpt achter de geschiedenis en vergeten personen tot leven wekt. Ieder venster opent met een korte beschrijving van de historische gebeurtenis, waarna een fictief verhaal volgt, geïnspireerd op de geschiedkundige feiten. Tot 1 februari geldt een introductieprijs. [JA]

Over vroeger en nu – Verhalen bij de canon, Janny van der Molen, Martine Letterie & Agave Kruijssen. Ploegsma, € 49,95 t/m 31-1-2013. Daarna € 69,95 (10+), entoen.nu

Avonturen van een allesweter

LESMETHODE ARGUS CLOU – Uitgeverij Malmberg lanceerde dit schooljaar nieuwe lesmethodes aardrijkskunde, geschiedenis en natuur en techniek met een fictieve inslag. Bij de totstandkoming was een team van kinderboekenschrijvers betrokken. Het resultaat: soepele lesstof verpakt in een laagje fictie, volgens betrokkenen een uniek initiatief.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Argus Clou is professor in alles. Je kunt het zo gek niet bedenken of hij heeft er verstand van: robotica, microscopie, zonneauto's, Maya's. In zijn drie werkkamers bewaart hij schatten uit de hele wereld, koestert hij een verzameling dikke boeken en experimenteert hij met bruisende vloeistoffen en biotopen. Clou is een ontdekkingsreiziger: hij stort zich in allerlei avonturen en bedenkt voor elk probleem een oplossing. Zijn er misstanden in Bolivia? Dan knutselt hij in een handomdraai een robot in elkaar die het gevaarlijke werk van kinderen in de steengroeven kan overnemen. 'Argus Clou is de centrale figuur van de methode,' vertelt kinderboekenschrijfster Floortje Zwigtman, die meewerkte aan zowel het fictieve als het educatieve gedeelte van de serie. 'Hij wordt nergens afgebeeld. De gimmick is dat kinderen worden opgeroepen om

de opvolger van Argus Clou te worden, dat ze gaan studeren om net zo nieuwsgierig en vindingrijk te worden als hij.'

Nieuwsgierigheid

Je kunt kinderen prikkelen met fictie om ze te vangen voor de wetenschap, was het achterliggende idee van Malmberg. Uitgever Saskia Hooijmaijers: 'We hebben nagedacht over de vraag: hoe zorg je dat kinderen fan worden van het vak? We willen ze fascineren. Kinderboekenschrijvers snappen hoe ze kinderen moeten boeien. Dat kinderboekengevoel wilden wij ook in onze lesmethode.' Mede-uitgever Hans van Elderen: 'We willen aansluiten bij de natuurlijke nieuwsgierigheid van kinderen en starten daarom elke les met een ontdekkingsvraag. We hebben kinderboekenschrijvers gevraagd om de lesdoelen met elkaar te verbinden in een boeiend verhaal. Zo begint elk lesboek met een avontuur van Argus Clou, starten thema's met een waar gebeurd verhaal en is er in elke les een mysterie verwerkt dat op twee manieren kan worden ontrafeld. Er verdwijnt bijvoorbeeld een koffer van Schiphol, of een Chinese keizer staat voor een raadsel. Kinderen kunnen het mysterie oplossen en op deze manier de stof verwerken: ze kunnen vragen beantwoorden in het werkboek of zelf een kompas

De drie werkkamers van Argus Clou

maken, waardoor ze er in het geval van de keizer achterkomen dat hij de werking van magnetisme heeft ontdekt.'

Populair wetenschappelijk

Voor de uitwerking van het concept werd een reclamebureau benaderd en werd non-fictieschrijver Jan Paul Schutten gevraagd om mee te denken. Hij bleef tijdens het proces als stijladviseur op de achtergrond aanwezig. Zwigtman: 'Zijn uitgangspunt was een populair-wetenschappelijke toon.

Daar horen allerlei trucs bij die ook in films en fictie worden gebruikt. Je werkt met een prikkelende openingszin, aan het einde van je tekst eindig je met een cliffhanger. Zo zetten we in op de motivatie van de leerling om meer te willen weten.'

Hobby: dichten

Harm de Jonge, die twaalf avonturen over Argus Clou bedacht, vindt de fictieve benadering uniek. 'Dat je kinderboekenschrijvers betreft in een methode die niets van doen heeft met taal, is nieuw. Dat ik ook nog eens de vrijheid kreeg om te schrijven wat ik wilde, was bovendien plezierig. Van het reclamebureau kreeg ik een aantal karaktereigenschappen van Argus Clou mee, maar ik mocht hem naar mijn hand zetten. Hij is een allesweter, geïnteresseerd in nieuwe dingen. Ik maakte hem daarnaast een beetje verliefd op zijn assistente Mista Pappoltou en gaf hem een hobby: dichten. Zo kon ik in elk boek steeds een gedichtje naar binnen fietsen.' Argus Clou opent elk lesboek met een avontuur en sluit af met een brief. De Jonge: 'Die brieven waren haast nog leuker om te schrijven dan de verhalen. Ik kon mij daarin rechtstreeks tot de kinderen wenden. Ik spreek ze aan met "Slimgeleerde Arguskinderen", vertel dat ik ze heb gezien met mijn Goochelsatelliet en dat ik volgend jaar terugkom met mijn Argoscoop.'

Multimediaal

Naast het fictionele karakter heeft de methode een tweede speerpunt: de multimediale aanpak. Voorafgaand aan elk thema is er een filmpje gemaakt voor het digibord waarin Argus Clou een Indiana-Jonesachtig avontuur beleeft: hij maakt

pijlen van vuursteen, krijgt te maken met spionnen of doet archeologische opgravingen in de woestijn. Ook bij de verwerking van de lesstof wordt gebruikgemaakt van het digibord of de computer. Van Elderen: 'In de digibordsoftware zijn honderden filmpjes opgenomen waarin belangrijke begrippen worden uitgelegd. Elk thema eindigt met de digibordrace: een spel dat gespeeld wordt in teams binnen de klas. Kinderen beantwoorden quizvragen over het thema en spelen daarna een kort behendigheidsspel met de Nimoeks (Nodeloos Ingeikkelde Machines voor Ontzettend Eenvoudige Klusjes, die Argus Clou in zijn vrije tijd graag maakt). Ieder kind uit de klas komt daarbij aan de beurt. Binnen het verhaal van Argus Clou is dit voor de kinderen een bonus voor het harde werken in het afgelopen thema.'

Sollicitatiebrieven

Het ontwikkelingstraject van Argus Clou nam vier jaar in beslag; in totaal werkten er zo'n vijftig auteurs aan de methodes voor groep 3 tot en met 8. Didactici, specialisten en kinderboekenschrijvers, onder wie Martine Letterie, Arend van Dam en Floortje Zwigtman, schreven de lessen en bedachten puzzels, quizzen en opdrachten voor de werkboeken. De avonturen van Argus Clou omhulden die kennis met een lekker makend laagje fictie. De vraag is: Werkt dat ook? Haken kinderen niet alsnog af wanneer ze bij de lesstof belanden? De eerste reacties vanuit het onderwijs zijn positief. 'Kinderen vinden dat mysterieuze verhaal van Argus Clou leuk,' weet Zwigtman. 'Het slaat aan. Ik hoorde dat een van de klassen die met de methode werkt een bezoek bracht aan de artotheek. Daar liep een kunstzinnige man rond met een hoed en een ooglapje. Kinderen benaderden hem met de vraag: "Bent u Argus Clou?"' Op de basisscholen die dit schooljaar met de methode zijn gestart, is Argus Clou goed ontvangen, bevestigt Van Elderen. 'Leerkrachten zijn er blij mee en er worden al sollicitatiebrieven geschreven door kinderen die hem willen opvolgen.' ●●●

AMBASSADEURS VAN DE POËZIE

Horatius (17 v.C.) was een van de eerste *poeti laureati*, Britse koninklijke bards dragen sinds 1616 de titel *Poet Laureate* en sinds 2000 wordt er om de vier jaar ook in Nederland een Dichter des Vaderlands gekozen. Dat ging niet altijd zonder slag of stoot.

2000: Bij de eerste officiële verkiezing kreeg Rutger Kopland de meeste stemmen, maar hij bedankte voor de eer vanwege de hoeveelheid werk. Runner-up Gerrit Komrij werd zo de eerste Nederlandse Dichter des Vaderlands.

2004: Officieel een Dichter-des-Vaderlandsloos jaar, dat wel twee interim-dichters kende. Komrij stopte voortijdig, poëzieblad *Rottend Staal* riep Simon Vinkenoog uit tot opvolger, maar de oorspronkelijke organisatoren (*NRC Handelsblad*, de *NPS* en Poetry International) erkenden de uitslag niet. 2004 was ook het jaar waarin koninginmoeder Juliana stierf – een aanleiding bij uitstek voor een vaderlands gedicht. Ilja Leonard Pfeiffer schreef het op verzoek van *NRC Handelsblad*.

2005: Driek van Wissen werd uitgeroepen tot officiële tweede Dichter des Vaderlands.

2009: Ramsey Nasr volgde hem op en is de enige nog levende Dichter des Vaderlands, zijn twee officiële voorgangers zijn inmiddels overleden. Op 30 januari, aan de vooravond van Gedichtendag en de Poëzieweek 2013, wordt zijn opvolger bekendgemaakt.

Sinds juni 2012 kennen we ook een Jonge Dichter des Vaderlands: op het Doe Maar Dicht Maar Festival werd de zeventienjarige Joanne Hoekstra met meerderheid van stemmen voor twee jaar verkozen. dichterdesvaderlands.nl, poeziepaleis.nl

ONDER DE STERREN

Onder de sterren geslapen. Lang in de tijd
liggen kijken, in de ijle, krijsende ruimte.
De vreemde vreugde die dat ondenkbare scheidt.

Ik zag een foto die iemand vanuit een kuil had genomen.
Uitzicht vanuit een graf, stond eronder. Je zag
een stuk van de hemel en de dunne kruinen van bomen.

Ik denk aan mijn vader, heel ver van huis, niet meer
bij machte terug te keren.
En aan mijn ex die ik plots bij mijn tandarts aantrof
boven mijn wijdopen mond, mooier en harder dan ooit,
met een slang in haar hand om het gruis en het vocht
weg te zuigen. Daar lag ik.

Ik zou zo graag licht willen reizen, met in mijn rugzak
niet meer dan wat kleren, een veldfles, een pen
en papier.

Henk van Loenen, winnaar Turing Nationale Gedichten-
wedstrijd 2010 / 2011

POËZIEWEEK

Neerlands poëzie krijgt in het nieuwe jaar de aandacht die ze verdient: vanaf 31 januari tot en met 6 februari 2013 bundelen bekende poëzie-evenementen als Gedichtendag, de vsb Poëzieprijs en Turing Nationale Gedichtenwedstrijd hun krachten in de eerste editie van de Poëzieweek.

DOOR EVA GERRITS

vsb poëzie
rijs

PRIJS VOOR BESTE BUNDEL

Op 30 januari, de dag waarop de nieuwe Dichter des Vaderlands wordt uitgeroepen, wordt ook dé prijs voor een Nederlandstalige poëziebundel uitgereikt: de vsb Poëzieprijs. De auteur van een van deze genomineerde bundels mag straks 25.000 euro en een glaskunstwerk van Maria Roosen meenemen naar huis:
Vliegtuigmagneet, H.H. ter Balkt (De Bezige Bij)
Wijvenheide, Luuk Gruwez (De Arbeiderspers)
Celinspecties, Ester Naomi Perquin (Van Oorschot)
Virtualia. Teletonen, Sybren Polet (De Wereldbibliotheek)
Mijn naam is Legioen, Menno Wigman (Prometheus)
vsbpoezieprijs.nl

ZIJ IS ZOALS JE OMA'S TEKENT

zondagmiddag druipt gestaag als advocaat uit de pendule
en kruipt onder eiken met langzaam speelgoed
over het hoogpolig circuit van perzische tarzanbochten
in een walm van wierook en samos 'kijk oma is op tv'
zij wuift op witte omaschoenen naar de langste
lakervelder vlierkoek vendelzwaaiers uit drunen drachtense
klomphinkstapspringers van klein tot ons genoegen
kantklosters en scharenslieps in traditionele kledij
'dat prinsje is net zo oud als jij' – 'maar hoe kan oma thuiszijn
en tegelijkertijd op tv?' oma zelf weet het ook allemaal niet meer zo goed

maar het geeft niet het is niet erg het land dommelt vredig
onschuldig kinds als een knikkebollend lange
zondagmiddag in een bleke lentezon klein tot ons genoegen
en straks gaan we koekspringen en zakhappen de premier
is een wijs man de torens staan nog alle negers zijn aardig
en er wordt nog goed gesjoeld.

'In memoriam H.K.H. Juliana van Oranje-Nassau', Ilja Leonard Pfeijffer

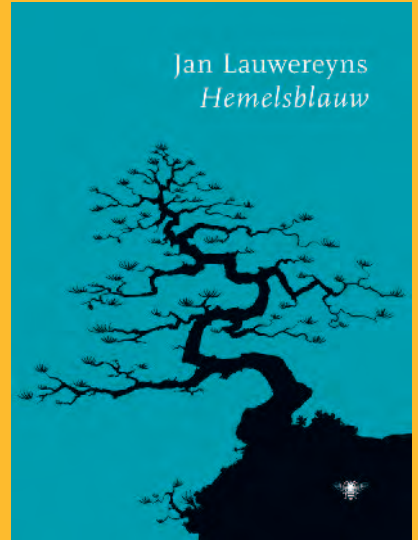
GOEDE DOELEN EN GEDICHTEN

'Het meedoen aan de wedstrijd heeft me verder geholpen in mijn ontwikkeling en dat is waarvoor ik het deed.'

'Een geweldig juryrapport, mooie juryleden, goede muziek en achteraf een laatste keer Gerrit Komrij zijn eigen strenge zelf zien zijn.'

'De formule spreekt mij erg aan. De anonimiteit van de auteurs, zodat iedereen evenveel of even weinig kans heeft; dat het gedicht an sich wordt bekeken, geweldig is dat.'

Tot zover uitspraken van eerdere deelnemers aan de Turing Nationale Gedichtenwedstrijd, die is gebaseerd op een formule die in Groot-Brittannië en andere landen met succes de aandacht heeft gevestigd op bekende dichters en nieuwe talenten. Het idee is simpel: het ingestuurde gedicht dat de jury het beste vindt, wint de grootste geldprijs ter wereld voor één gedicht: tienduizend euro. De honderd beste gedichten worden gebundeld door uitgeverij Atlas-Contact; auteurs van de twintig beste gedichten mogen hun werk ter publicatie voorleggen aan dezelfde uitgeverij; de beste drie gedichten worden gepubliceerd in het oudste Nederlandse literaire tijdschrift, *De Gids*. De jury weet niet wie de auteurs zijn, tot de avond van de prijsuitreiking blijven zij anoniem. De prijs is vernoemd naar de Turing Foundation, een goede-doelenfonds dat onderwijs, natuurbescherming en leprabestrijding in ontwikkelingslanden financiert en in Nederland klassieke muziek, schilderkunst en poëzie ondersteunt. De afgelopen jaren was de stichting hoofdbegunstiger van de Nationale Gedichtendag, de dag waarmee de Poëzieweek nu aftrapt. De winnaar van de Turing Nationale Gedichtenwedstrijd 2013 wordt bekendgemaakt op 6 februari, de slotdag van de Poëzieweek. nationalegedichtenwedstrijd.nl

HET PURE SPECTRUM

Het pure spectrum
Lang in vloed gelegen

Ebde jij
Onwaarschijnlijk weg

Door mij onder alle sterren verkozen
Heropgeroepen, verdampt

Vele woorden van liefde
Bij het finale aflopen van alles, absurd

En toch, en evengoed, zal niets gedaan zijn
Wat achteraf gezien onmogelijk bleek

Nergens resten wat ooit zeker zou
Geen wijsheid of richtlijn

Dan in het brandpunt
De verdwenen parabool

Die cirkel werd, meisje
Hemelsblauw

'Het pure spectrum', uit de dichtbundel
Hemelsblauw van Jan Lauwereyns, winnaar
van de VSB Poëzieprijs 2012

Schrijven op het randje

DE NIEUWE JEUGDROMAN VAN GIDEON SAMSON

Zwarte zwaan is niet alleen Gideon Samsons meest ambitieuze boek, het is ook zijn grimmigste. Drie kinderen vertellen ieder hun versie van een grap die steeds verder uit de hand loopt. Over barstjes in een eeuwige meisjesvriendschap, de dood en rotkind Rifka.

DOOR JOUKJE AKVELD

Gideon Samson (1985) weet nog precies wanneer hij het idee voor *Zwarte zwaan* kreeg. Fietsend naar station Sloterdijk, op weg naar de opening van het vernieuwde Kinderboekenmuseum in Den Haag, waaide de gedachte hem aan: een meisje wil op haar eigen begrafenis zijn, levend. Hij zocht naar een opschrijfboekje om de opborrelende ideeën te noteren maar vond er geen. Op het station liep hij collega Maren Stoffels tegen het lijf – daar ging zijn kans om in de trein alles rustig op een rijtje te zetten. Maar de trein zat vol, van bijkletsen kwam niets, Stoffels belandde in een bovencoupé, Samson beneden en daar heeft hij toen als een razende memootjes zitten schrijven in zijn telefoon. Een 'J.K. Rowling-ervaring' ja, knikt Samson; ook Harry Potter werd verzonnen in een volle trein.

Kunst of kunstje?

De korte zinnen, de dialogen, de waarachtige kinderen Duveke, Olivier en Rifka, ze maken van *Zwarte zwaan* een echte Gideon Samson. Tegelijk is het verhaal met z'n wisselende vertelperspectief (ik, hij, jij), z'n thrillerachtige allure en duistere slot ambitieuzer dan zijn eerdere werk. Samson, die op 22-jarige leeftijd debuteerde met *Niks zeggen!*, schreef in korte tijd zes boeken en wordt inmiddels gerekend tot de belangrijkste auteurs van zijn generatie. Zijn werk is onder te verdelen in verhalen over dromerige jongetjes van een jaar of negen (*Niks zeggen!*, *Met je hoofd boven water*) en boeken voor wat oudere lezers met een heftigere thematiek, waarin meisjes de hoofdrol spelen (*Ziek*, *Zwarte zwaan*). Bij die laatste is hij het best op zijn plek, vindt Samson. Meisjes in het schemergebied tussen kind en volwassen noemt hij 'razend interessant'. 'Boeken over dromerige jongetjes kunnen heel leuk worden, maar ze zijn ook veilig. Terwijl er in mij een hoop onveiligheid zit. Die kan ik beter kwijt in boeken voor oudere lezers.'

Met *Ziek*, over een meisje dat een boek lang in een ziekenhuisbed ligt, had hij een soort liefdesverhouding, vertelt hij. 'Ik schreef het boek in een opwelling. Later heb ik het nog

vaak herlezen; ik wilde het boek aanraken, koesteren. De verhouding met *Zwarte zwaan* is een heel andere, dat is meer haat-liefde. Ik heb er anderhalf jaar over gedaan, eigenlijk net te lang om een verhaal vast te houden. Tijdens het schrijven waren er momenten dat ik dacht: ja, dit wordt geweldig, maar ik heb me ook afgevraagd: shit, wordt dit wel goed?’

Eén zinnetje uit een kritiek op *Ziek* schoot wortel in zijn hoofd. De recensent verweet hem wel erg comfortabel te leunen op de schouders van illustere voorgangers als Guus Kuijer en Veronica Hazelhoff. Maar ‘wat we dertig jaar geleden kunst noemden, is nu nog maar een kunstje,’ was de conclusie. Samson: ‘Ik vroeg me af: kan het ook andersom? Kan een kunstje, wat je het schrijven van een boek met drie perspectieven zou kunnen noemen, ook kunst worden?’

Doodsangst

Over die vraag dacht hij lang na. Voor het eerst mobiliseerde hij een legertje proeflezers om hem van raad te voorzien. Op een kastje in de huiskamer ligt een hoge stapel proeven van *Zwarte zwaan*. Minstens zes keer heeft hij het boek herschreven. Of hij zichzelf met zijn nieuwe boek heeft overtroffen? ‘Nee,’ antwoordt Samson beslist. ‘Ja,’ voegt hij er aarzelend aan toe. Om te vervolgen: ‘Ik weet het niet. Ik ben niet de beste verteller van avonturen, daar gaat het voor mij niet om, hoewel ik het ergens ook wel wil. In dit boek is dat het beste gelukt.’

In *Zwarte zwaan* vertelt Samson drie keer hetzelfde verhaal, steeds door de ogen van een ander kind. ‘De waarheid is nooit precies zoals je denkt dat hij zou zijn,’ is niet toevallig het aan Johan Cruijff ontleende motto van het boek. Gek genoeg was het niet het derde deel over Rifka in de voor jeugdboeken ongewoon gebruikelijke jij-vorm dat hem de meeste moeite kostte, maar het tussendeel over Olivier in de derde persoon. ‘Het boek gaat in de eerste plaats over Duveke en Rifka. Duvekes broer Olivier is meer een bijpersonage, het duurde even voor ik ontdekte wat voor jongen hij was. Ik ben niet gewend te schrijven in de derde persoon. Het ik- en jij-perspectief liggen voor mij veel dichterbij elkaar.’

Met Rifka schiep Samson een uitzonderlijk personage. Ze is slim, dominant en manipulatief – ‘meedogenloos’ noemt ze zichzelf. Volwassenen krijgen geen grip op haar. Haar beste vriendin sleept ze mee in een nare grap. Is toch lachen, vindt ze. ‘Rifka is een oprecht rotkind,’ zegt Samson. ‘Maar zelfs de allerrotste rotkinderen hebben een reden voor hun gedrag. Rifka zit vast in het beeld dat ze van zichzelf heeft, ze kan niet anders doen dan ze doet. Ik herken dat wel, ik ben ook een beetje zo. Zeker tegen de mensen die ik lief vind, kan ik rottig zijn. Rifka gaat daarin nog een stap verder, in een boek heb je die vrijheid.’

Hij zit in alle drie de personages, zegt Samson, maar het meest herkent hij zich in Duveke. Haar angst voor de dood is zijn eigen doodsangst. ‘Toen ik een jaar of zes was ontstonden er

barstjes in mijn idee van onsterfelijkheid. Ik wil niet over de dood praten, ik kan er wel over schrijven en er aan de hand dáárvan over praten, maar zonder boek gaat niet, dan word ik bang.’

Ode aan Daan

Er is nog een vierde personage: Mori, een klasgenootje van Duveke en Rifka dat overlijdt aan een hartafwijking. Samson koos de naam niet alleen vanwege de verwijzing naar de dood. Mori is een van de hoofdpersonages uit *De Noordenwindheks* van Daan Remmerts de Vries, het andere heet Rifka. Remmerts de Vries won de Gouden Griffel met *Voordat jij er was* toen ook Samson was genomineerd met *Ziek*. ‘Ik sprak hem na de uitreiking op het Kinderboekenbal,’ zegt Samson. ‘Ik had een Zilveren Griffel, maar het was zijn avond. Toen ik bedacht had dat Mori Mori ging heten, heb ik Rifka Rikfa genoemd. Als knip-oog naar die avond, als eerbetoon aan Daan.’

Tijdens het schrijven had Samson veel discussies met zijn proeflezers: kon het verhaal dat hij wilde vertellen wel in een kinderboek? ‘*Ziek* zat qua heftigheid denk ik op het randje, *Zwarte zwaan* tuimelt daar misschien overheen. Maar als je zo denkt, kun je geen verhaal schrijven. Op een gegeven moment heb ik die vraag losgelaten en het boek geschreven dat ik wilde schrijven, zonder doelgroep voor ogen. *Zwarte zwaan* is geen makkelijk boek. Er zullen misschien lezers zijn, die er niet in mee willen gaan. In de eerste twee delen merk je dat er iets helemaal mis is, het derde deel gaat daar nog eens keihard overheen. Maar eerlijk gezegd denk ik dat volwassenen daarvan meer zullen schrikken dan kinderen. Die kunnen wel wat hebben.’ ●●●

Zwarte zwaan, Gideon Samson. Leopold, € 14,95 (11+)

FOTO SJOERD VAN DER HUCHT

Jonge Jury

De Jonge Jury blijft zoeken naar nieuwe wegen om jongeren aan het lezen te krijgen. Op dit moment wordt op de site gezocht naar enthousiaste lezers tussen de twaalf en zestien jaar, die tot eind maart hun mening willen bloggen over boeken die meedingen naar de Prijs van de Jonge Jury 2013 (alle titels voor de doelgroep die in 2011 zijn verschenen). Behalve leesblogs vind je op jongejury.nl de kerntitels, een lijst van twintig door een vakcommissie geselecteerde titels. Met icoontjes wordt aangegeven met wat voor genre de lezer te maken heeft en of het geschied is voor de doorgewinterde boekenwurm of voor de wat minder ervaren lezer. Daarnaast zijn er leestips van andere boeken die in aanmerking komen voor de prijs, waarbij de lezer kan zoeken op genres als thriller, real life, liefde en oorlog. In de webwinkel kunnen docenten en boekhandelaren die met het leesbevorderingsproject aan de slag willen Jonge Jury-pakketten bestellen. De Prijs van de Jonge Jury 2013 wordt uitgereikt op de Dag van de Jonge Jury op 17 april 2013. Tijdens dit eendaagse, literaire festival ontmoeten lezers hun favoriete schrijvers en worden er activiteiten rond de genomineerde boeken georganiseerd. [JA]

Rotkinderen

In de volwassenenliteratuur had je het harteloze volkje uit *Lord of the Flies*, maar in de kinderliteratuur was het lang zoeken naar echte rotkinderen. Boekenkinderen waren wel ongehoorzaam, rebels of brutaal, maar nooit vanuit een intrinsieke slechtheid. Inmiddels is er sprake van een inhaalslag, een toename van een meedogenlozer personage dat een interessante aanvulling vormt op de eerdere deugnieten met kleine hartjes. Het begon met het met de Gouden Griffel bekroonde *Godje* (2002) van Daan Remmerts de Vries over een tiran in pocketformaat die zijn vriendjes koeioneert. Drie jaar later verscheen *Big* van Mireille Geus – ook met Goud bekroond – over een meisje dat zich laat domineren door een gewelddadig vriendinnetje. In *Nooit meer lief* (2010) van Anna van Praag kiest de hoofdpersoon er bewust voor het rotkind uit te hangen. Als ze dan niet het liefste kind kan zijn, dan maar het aller-ervelendste. Het dit jaar met een Zilveren Griffel bekroonde *Vuurbom* van Harm de Jonge voert een jongen op die uit nieuwsgierigheid de grenzen van het toelaatbare oprekt. *Zwarte zwaan* (2012) van Gideon Samson (zie p. 20-21) past naadloos in deze beweging, waarin kinderen willens en wetens kiezen voor het slechte, soms met fatale afloop. [JA]

FOTO SJOERD VAN DER HUCHT

Lezen
VOOR
DE LIJST

Uitbreiding Lezen voor de lijst

Lezenvoordelijst.nl helpt leerlingen bij het vinden van een boek dat past bij hun leesniveau. Zo kunnen zij werken aan een goede leeslijst en zelf zien welke literaire ontwikkeling ze doormaken. De niveaus zijn gebaseerd op onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen naar de literaire ontwikkeling van adolescenten in het voortgezet onderwijs. Sinds de lancering van de site een jaar geleden, zijn er ruim twee miljoen pageviews geteld. Vanwege het grote succes is het project, dat zich aanvankelijk richtte op leerlingen in de bovenbouw van havo en vwo, uitgebreid voor leerlingen in de onderbouw en het vmbo. Daarmee bedient de site nu het gehele voortgezet onderwijs. Vergelijkbare lijsten voor de moderne vreemde talen en het Fries zijn in voorbereiding. Lezenvoordelijst.nl is bedoeld voor leerlingen, docenten, ouders en bibliotheekmedewerkers. De site geeft advies bij de keuze en verwerking van de boeken die leerlingen voor hun leeslijst willen lezen. Hiermee wil de site niet alleen het lezen van fictie en literatuur bij jongeren stimuleren, maar ook hun taalontwikkeling bevorderen. [JA]

Wonder

'Ik ga niet beschrijven hoe ik eruitzie. Wat je je er ook bij voorstelt, het is waarschijnlijk erger.' Aan het woord is August, tien jaar, hoofdpersoon uit de debuutroman *Wonder* van de Amerikaanse R.J. Palacio. Een jongen die als enige weet hoe gewoon hij eigenlijk is. Zijn ouders noemen hem buitengewoon, de rest van de wereld vindt hem afschuwwekkend, raar, 'anders'. Palacio kreeg het idee voor haar boek toen ze met haar kinderen een ijsje at op een terras waar een meisje zat dat eruit zag als haar latere August. Haar jongste zoon begon te huilen, de oudste kon niet stoppen met staren. In de auto naar huis vroeg ze zich af hoe ze haar kinderen kon leren beter te reageren in zo'n situatie. Op de radio klonk Natalie Merchants 'Wonder' ('People see me, I'm a challenge to your balance,' – alsof het lied speciaal voor het meisje op het terras was geschreven); de kiem voor een boek was gezaaid. Palacio benoemt Augusts anomalie niet, maar in een interview heeft ze het over een ernstige vorm van het Treacher-Collinssyndroom, een zeldzame gelaatsaandoening. Toch is *Wonder* niet de treurige geschiedenis van een medisch geval. 'Een gedenkwaardig verhaal over mededogen, moed en verwondering,' schreef een recensent. En Palacio: 'It's a celebration of kindness.' [JA]

Wonder, R.J. Palacio. Querido, € 16,95 (10+). Verschijnt januari 2013, rjpalacio.com

FOTO MICHEL HENDRYCKX

Constant Huygens-prijs voor Joke van Leeuwen

Na twee Gouden Penselen, een Gouden Griffel, een Gouden Uil, een Gouden Ganzenveer en de Theo Thijssen-prijs voor haar hele oeuvre, wordt Joke van Leeuwen (1952) opnieuw gelauwerd. De Haagse Jan Campert-Stichting heeft haar de Constantijn Huygens-prijs 2012 toegekend voor haar complete werk. De jury noemt Van Leeuwen een zeer veelzijdig kunstenaar die een groot oeuvre op haar naam heeft staan. 'Naast tientallen kinder- en jeugdboeken, poëziebundels en romans, maakte ze ook de bijzondere en geestige illustraties die een onlosmakelijk deel van haar werk vormen. Van Leeuwen is onconventioneel en verrassend speels. Ze schrijft over innemende wezens, kinderen en volwassenen die hun eigen eigenzinnige gang proberen te gaan. Tedere anarchie is haar handelsmerk. Ze houdt van taal en elk boek getuigt van de tover van 26 letters.' Voorgaande winnaars van deze oeuvreprijs waren onder anderen A.F.Th. van der Heijden (2011) en Arnon Grunberg (2009). Het is pas de derde keer dat de prijs naar een auteur gaat die in de eerste plaats bekend is vanwege kinderboeken. Toon Tellegen en Annie M.G. Schmidt gingen Van Leeuwen voor. De prijsuitreiking vindt plaats op 20 januari 2013 in Den Haag. Aan de prijs is een bedrag verbonden van 10.000 euro. [AT]

De Weddenschap

Hij is weer in volle gang: De Weddenschap. Drie BN'ers – dit jaar presentator en dj Ajouad El Miloudi, *Spangas* actrice Fatma Genç en motorcoureur Jasper Iwema – dagen jongeren uit binnen zes maanden drie boeken te lezen. Zelf hebben ze ieder ook drie titels gekozen die ze vóór 20 maart 2013 middernacht uit moeten hebben. Op deweddenschap.nl vertellen ze in aansprekende filmpjes over de boeken van hun keuze en waarom ze zeker weten dat ze deze weddenschap gaan winnen. De site verwijst door naar boekzoeker.org, leeskr8.nl, fictiedossiervmbo.nl en jongerenliteratuurplein.nl om jongeren te helpen bij de keuze van hun eigen drie boeken. Deelnemers aan De Weddenschap dingen mee naar tientallen prijzen, waaronder een iPad, bioscoopbonnen, vrijkaartjes voor een motorrace, dvd's en boekenpakketten. Wie meedoet met de hele klas, maakt kans op een Meet & Greet met een van de drie BN'ers. De Weddenschap richt zich op leerlingen in het vmbo. Voor docenten, bibliothecarissen en andere betrokkenen is er een Facebookgroep waar ze hun ervaringen, vragen en opmerkingen kunnen delen met collega's. [JA] lezen.deweddenschap.nl

FOTO JÜRGEN KOOPMANSCHAP

‘Meer dan alleen een handtekening’

BOEKHANDELS OVERLEVEN – Leesbevorderende activiteiten zijn sinds enkele jaren noodzaak voor het voortbestaan van boekhandels. Hoe pakken de Amsterdamse kinderboekhandel Helden & Boeven, de Haagse boekhandel Paagman en H. de Vries Boeken in Haarlem dat aan?

DOOR RODERICK NIEUWENHUIS

Woensdagochtend filmtijd. Op een lange houten bank kijken 3-jarigen aandachtig naar een tekenfilm. De verfilming van Maurice Sendaks *Kleine Beer* wordt in een filmzaaltje van de Amsterdamse kinderboekhandel Helden & Boeven met een beamer op een grote witte muur geprojecteerd. Baby's kruipen over grote rode kussens. Moeders drinken koffie. Een vader zoekt ongelezen e-mails op zijn telefoon. Dit traditionele filmmoment is samen met boekpresentaties een belangrijke pijler van Helden & Boeven. Activiteiten als

deze zijn sinds enkele jaren noodzaak voor boekhandels. Door een dramatische omzetsdaling – jaarlijks zo'n twintig procent – en de opkomst van het e-book, vroegen lokale boekhandels, boekhandelketen Selexyz en Boekengroothandel Libridis de afgelopen jaren faillissement aan. Een proactieve houding kan dit tegengaan, bewijst onder andere de Amsterdamse Boekhandel De Nieuwe Liefde. Uit een reportage in *NRC Handelsblad* bleek dat eigenaresse Monique Burger met een actieve klantbenadering in de eerste helft van 2012 een omzetsstijging van zestien procent had geboekt. 'Veel boekhandels zijn de afgelopen jaren gaan doen wat Helden & Boeven deed vanaf het begin, zo'n zestien jaar geleden,' zegt eigenaresse Marjoleine Wolf. Zij werkt dertien jaar voor de boekhandel. Naast leesbevorderende activiteiten verkoopt ze kinderboeken op beurzen, is er een samenwerking met de Openbare Bibliotheek Amsterdam en worden er door de kinderboekhandel schoolboeken verkocht.

Passie

‘Ondanks de crisis gaat het redelijk met Helden & Boeven,’ zegt Wolf. Mede dankzij de leesbevorderende activiteiten. ‘Voor het organiseren van al die activiteiten moet je als boekhandelaar een drive hebben, passie,’ meent Wolf. ‘Omzet is bijnaak.’ Zij onderneemt pas iets met een kinderboek als het haar inspireert. Populariteit speelt geen rol. Bij de boekpresentatie van *Olle wist zeker dat hij geen bril nodig had* van Joukje Akveld en Sieb Posthuma knutselden de aanwezige kinderen van karton gekke brillen. Ter ere van *Bink en Pip gaan naar Engeland* zongen zowel kinderen als auteurs Vincent Bijlo en Mariska Reijmerink Engelse kinderliedjes. Wolf: ‘Net als de kinderen genieten wij ervan. Het geeft een meerwaarde aan je winkel en dat het ook inkomsten genereert is mooi meegenomen.’

Nadine Paagman denkt er ook zo over. Zij runt al een decennium de Haagse boekhandel Paagman. De boekhandel mag met een muziekwinkel, kantoorboekhandel sinds kort, de aparte kinderboekhandel Villa Paagman en in totaal honderd medewerkers, een middelgroot bedrijf genoemd worden. Bijna wekelijks vindt er een leesbevorderende activiteit plaats. Elke woensdagmiddag is er een voorleesmiddag. Ook zijn er interviewsessies van Arjan Peters, Chef Boeken van *de Volkskrant*, met prominenten als Tommy Wieringa.

Meer verbonden

‘Ik vind het wel leuk dat mensen ons kopiëren,’ zegt Paagman over het groeiend besef onder boekhandelaren dat er meer gedaan moet worden dan op de klant wachten. Paagman begon zo’n tien jaar geleden met het organiseren van activiteiten. ‘Wij vonden dat auteurs meer in hun mars hadden dan alleen een handtekening zetten. De auteur die alleen signeert achter zijn tafeltje, verder niet zoveel zegt en klanten die binnen *no time* weer de deur uit waren, daar stonden wij niet meer achter,’ zegt Paagman. ‘Wij hebben altijd al de behoefte gehad om vernieuwend bezig te zijn, om ons te onderscheiden. Dat zit bij ons in het bloed.’ Paagman ziet meerdere voordelen aan het organiseren van activiteiten. Ze merkt dat klanten zich meer verbonden gaan voelen met hun boekhandel. Paagman: ‘Bij klanten begint het idee te groeien dat er bij Paagman altijd iets te doen is. Dat je kans loopt een inspirerend persoon tegen het lijf te lopen.’ Ook de boekenverkoop, die bij de boekpresentaties van bekende mensen als Wieringa hoog ligt, is een factor van betekenis. Maar het is geen bepalende factor. Paagman: ‘Een interviewsessie is voor de auteur en voor ons publiek leuker. Daar gaat onze eerste gedachte naar uit, naar de schrijver en zijn publiek. Het is niet zo dat wij bij iedere activiteit plots meer producten verkopen.’

Fingerspitzengefühl en ambitie

Bij boekhandel H. de Vries in Haarlem liggen de zaken sinds enkele jaren anders. Het beleid van de boekhandel is gevormd door de crisis in de boekenbranche. Om de winkel klaar te stomen voor de toekomst nam de directie zo’n tweeënhalft jaar geleden Daan van der Valk in dienst als winkelmanager. Zijn sporen zijn nu terug te zien. Volgens Van der Valk werkt H. de Vries bedrijfseconomisch effectiever, wordt er meer omzet gedraaid en er zijn inmiddels drie boekhandels overgenomen, waaronder de boekhandels Van Stockum in Leiden en Den Haag. Eind dit jaar gaat hun eigen website de lucht in die met een aanbod van zeventien miljoen goed gesorteerde titels het aanbod van Bol.com naar de kroon moet steken. Van der Valk won voor zijn aanpak in september 2012 op Manuscripta de Albert Hogeveen Bokaal, de prijs voor de beste boekhandelaar van het jaar. Naar eigen zeggen dankzij fingerspitzengefühl en ambitie. Van der Valk liep stage bij een boekhandel in New York en zal in de zomer van 2013 hetzelfde doen in San Francisco. ‘Ik moet eens in de zoveel tijd even m’n eigen boekhandel uit. Ik wil om me heen kijken, leren. Dat is niet alleen gezond, maar zorgt er ook voor dat je niet in een bepaald stramien blijft denken.’ Wat Van der Valk mist bij veel collega-boekhandelaren is het besef dat leesbevorderende activiteiten gekoppeld kunnen worden aan commercieel denken. Illustratief vindt hij de houding ten opzichte van de boekenbonactie van maandblad *Linda*, samen met de CPNB. Daarvoor werd toen door meerdere boekhandels de neus opgehaald. ‘Te triest voor woorden,’ zegt Van der Valk. ‘Vrouwen zijn fervente lezers. En hoogopgeleid. Een belangrijke en interessante doelgroep voor een boekhandel.’

Succesformule

Passie voor het boekenvak is Van der Valk niet vreemd. Ter promotie van debuterende auteurs organiseerde H. de Vries een debutantendiner waarbij lezers tijdens een diner in de boekhandel met onbekende auteurs in contact konden komen. De avond was een succes. Zestig mensen schreven zich in. Van der Valk draaide quitte. Het Jamie Oliver-diner dat de boekhandel in het najaar van 2012 organiseert is daarentegen uiterst commercieel. Van der Valk: ‘Zodra er een nieuwe *Jamie Oliver* uitkomt, wil iedereen die hebben. Wij springen slim op die behoefte in.’

Stiekem wil Van der Valk dat iedere boekhandel gaat doen wat hij doet. ‘Mijn recept is zeker geen geheim. Het kan voor iedere boekhandel een succesformule zijn.’ De deur in Haarlem staat voor iedere ambitieuze boekhandelaar open. Van der Valk: ‘Wat mij betreft mag iedere boekhandelaar bij me aankloppen. Ik geef ze dolgraag een cursus.’ ●●●

Het leven van Pi verfilmd

De Canadese schrijver Yann Martel won in 2002 The Man Booker Prize met *Life of Pi*, het boek dat zijn internationale doorbraak betekende en nu is verfilmd. 'Dit verhaal zal u in God doen geloven,' zegt de zestienjarige Indiase hoofdpersoon Piscine Molitor Patel (zijn ouders vernoemden hem naar het mooiste zwembad van Parijs, vandaar zijn naam). De jongen, kortweg Pi, voelt zich hindoe, moslim en christen tegelijk; hij is gefascineerd door de wonderlijke verhalen die bij de verschillende geloven horen. Maar meer dan als een pleidooi voor religieuze tolerantie, leest *Het leven van Pi* als een avonturenboek met een krankzinnig uitgangspunt: na een schipbreuk met een boot waarop zich ook een dierentuin bevindt, belandt de hoofdpersoon in een reddingsloep met een zebra, een hyena, een orang-oetan en een Bengaalse tijger. Uiteindelijk overleven alleen de jongen en de tijger. Samen dobberen ze 227 dag op de oceaan. Ang Lee (*Brokeback Mountain*) regisseerde het verhaal en koos de Indiase Suraj Sharma voor de rol van Pi. Sharma was naar de auditie gekomen om zijn auditerende broer mentaal te steunen, maar kreeg uiteindelijk zelf de rol. [JA]

Life of Pi draait vanaf 20 december in de bioscoop.

Anna Enquist schrijft geschenk Poëzieweek

Vanaf januari 2013 bundelen bekende poëzie-evenementen als Gedichtendag, de vsb Poëzieprijs en Turing Nationale Gedichtenwedstrijd hun krachten in de Poëzieweek, een evenement dat begint op 31 januari (Gedichtendag) en eindigt op 6 februari met een poëziefestival waar de winnaar van de Turing Nationale Gedichtenwedstrijd wordt bekendgemaakt. Aan de vooravond van de week wordt de opvolger van Ramsey Nasr als nieuwe Dichter des Vaderlands ingehuldigd en wordt de vsb Poëzieprijs uitgereikt. Anna Enquist schreef op verzoek het eerste Poëziegeschenk, *Een kooi van klank*, dat bezoekers van de boekhandel cadeau krijgen bij besteding van tenminste € 15,- aan poëzie. Het geschenk vervangt de Gedichtendagbundel, die eerdere jaren verscheen ter gelegenheid van Gedichtendag. Met de bundeling van de verschillende activiteiten willen de organisatoren een groter bereik creëren voor poëzie. De Poëzieweek is een Nederlands-Vlaamse samenwerking van Poëzieclub, Poetry International, Stichting Lezen Vlaanderen, Stichting Lezen Nederland, Wintertuin, Poëziecentrum en Stichting CPNB. Het thema van deze eerste editie is 'Muziek'. [JA] [lezen](http://lezen.nl)

De Poëzieweek vindt plaats van 31-1 t/m 6-2-2013, poezieweek.com

FOTO BERT NIENHUIS

FOTO PATRICIA BÖRGER

Scholentournee Anne-Gine Goemans

Na nominaties voor de BNG Literatuurprijs en de Libris Literatuur Prijs won Anne-Gine Goemans met haar tweede roman *Glijvlucht* in april de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs. 'De schrijfster toont groot inzicht in de universele thematiek van het bestaan van een adolescent,' schreef de jury in het rapport over haar 'polderroman' over vriendschap, liefde en de drang om er het beste van te maken. Verteld door de ogen van de veertienjarige Gieles sluit het verhaal goed aan bij de belevingswereld van jongeren. Goemans zoekt haar doelgroep op met een speciale foto- en diaproductie over de wording van een boek, waarbij ze in gesprek gaat met de lezer. De reactie van een scholier na een georganiseerd klassenbezoek aan een Amsterdamse boekhandel: 'We mochten alles vragen. Van het bedenken tot de hoofdpersonen tot het bedrag dat de schrijver voor elk verkocht boek krijgt. Erg gaaf!' Wilt u Anne-Gine Goemans uitnodigen voor een bezoek? De schrijfster is te boeken via sss.nl in samenwerking met Goemans' uitgeverij De Geus. [JA]

Saskia Noort op toneel

In 2009 was er al een succesvolle verfilming door *Gooische Vrouwen*-regisseur Wil Koopman met Linda de Mol in de hoofdrol, vanaf januari is er ook een toneelbewerking van Saskia Noorts debuutroman *Terug naar de kust*. Met meer dan twee miljoen verkochte boeken geldt Noort als de succesvolste thrillerschrijfster van Nederland. *Terug naar de kust* vertelt het verhaal van Maria, moeder van twee kinderen en zwanger van een derde. Ze besluit de zwangerschap te beëindigen en verbreekt de relatie met de vader van het kind. Als ze kort daarna anonieme doodsbedreigingen ontvangt, duikt ze met haar twee kinderen onder bij haar zus, die nog in hun ouderlijk huis aan zee woont. Maar ook hier weten de dreigementen haar te bereiken. Noort werd met haar boek genomineerd voor de Gouden Strop, de prijs voor het beste Nederlandstalige misdaadboek. Léon van der Sanden, die eerder toneel maakte van *De aanslag* en *De avonden*, vormde het verhaal om tot toneeltekst, Mette Bouhuijs tekende voor de regie. De cast bestaat voor een groot deel uit acteurs die voornamelijk film- en televisierollen hebben gespeeld. [JA]

Terug naar de kust is van 18-1-2013 t/m 21-5-2013 te zien in het theater.

bostheaterproducties.nl

Boven is het stil verfilmd

‘Ik heb vader naar boven gedaan.’ Dat schreef Gerbrand Bakker ergens halverwege het eerste decennium van deze eeuw, de beginwoorden van een bestseller. *Boven is het stil* won prijzen voor het beste debuut van het jaar en werd bekroond met de International Impac Dublin Award voor de beste in het Engels vertaalde roman, met honderdduizend euro de grootste prijs wereldwijd voor één boek. De zegetocht van het boek is nog niet voorbij. Na vertalingen in 21 landen is er nu een verfilming in de maak. Regisseur Nanouk Leopold (*Guernsey, Brownian Movement*) is hard bezig met het monteren van het verhaal over boerenzoon Helmer die op een dag zijn oude vader naar boven draagt en probeert zijn leven op orde te brengen. Het verhaal speelt zich af in een landschap met weilanden en slootjes, schapen, koeien en af en toe een voorbijganger. Terwijl Helmer wacht tot zijn vader doodgaat, groeien de twee mannen langzaam naar elkaar toe. Jeroen Willems speelt Helmer, de Belgische acteur Henri Garcin zijn vader. Verder zijn er rollen voor Lies Visschedijk (*Gooische vrouwen*), Martijn Lakemeier (*Oorlogs-winter*) en Wim Opbrouck. Volgens de huidige planning draait de film vanaf 7 maart 2013 in de bioscoop. [JA]

BEELD CINÉART

Writers Unlimited

Van 17 tot en met 20 januari 2013 vindt de achttiende editie plaats van *Writers Unlimited – Winternachten Festival Den Haag*. Onder het motto ‘Wanna Know a Secret?’ komen schrijvers, dichters, denkers, filmmakers en andere kunstenaars uit de hele wereld naar Den Haag om hun publiek te ontmoeten. Het festival opent in het Theater aan het Spui met de traditionele Winternachtenlezing, dit jaar gehouden door de Libanese schrijfster Hanaan as-Sjaikh. Met het project ‘Who’s Afraid of Youth’ worden scholieren actief bij het festival betrokken. Leerlingen van scholen in Den Haag en omgeving volgen een uniek poëzieprogramma dat wordt aangeboden door Huis van Gedichten. De beste gedichten worden door de leerlingen zelf voorgedragen op het festival. Verder zijn er onder meer optredens van Amos Oz (Israël), Alberto Manguel (Argentinië), Ece Temelkuran (Turkije), Mohammed Hanif (Pakistan), David Van Reybrouck (België), Bas Heijne, Peter van Dongen en Carolina Trujillo. Er zijn zowel Engelstalige als Nederlandstalige programma’s te volgen, een kaartje geeft toegang tot alle programmaonderdelen. [JA]

winternachten.nl

Oude editie De Leesomgeving

Oude editie Vertel eens

ILLUSTRATIES JOEP BERTRAMS

Lezers maken lezers

EEN MUST-READ VOOR LEESBEVORDERAARS – Al twintig jaar inspireert en enthousiasmeert Aidan Chambers leerkrachten en bibliothecarissen met zijn boeken *De leesomgeving* en *Vertel eens*. Om deze verjaardag te vieren zijn beide boeken nu samengevoegd en herzien in *Leespraat*, vol praktische tips en ideeën om het lezen te stimuleren en te verdiepen. Maar, zegt Chambers er direct bij: **‘Quick fixes bestaan niet.’**

DOOR JACQUELINE ANCONA

‘Mensen zijn altijd op zoek naar makkelijke oplossingen als het gaat om lezen en kinderen. Maar die bestaan gewoonweg niet. Lezen moet onderwezen en aangemoedigd worden op scholen die zorgen voor de juiste leesomgeving, door deskundige leerkrachten die zelf lezen. Gebeurt dat niet, dan zal altijd een groot deel, misschien wel een meerderheid, van de bevolking alleen dat lezen wat ze nodig hebben voor thuis of werk. Ze kunnen lezen, maar zullen nooit belezen worden.’

Helpende volwassenen

Aidan Chambers legt de lat hoog. Hij wil kinderen helpen gretige, aandachtige en kritische lezers te worden. Lezen als tijdverdrijf boeit hem niet. Hij ziet lezen in de eerste plaats als een manier van denken en literatuur geeft daarvoor de benodigde beelden. Chambers: ‘Het ligt niet in onze genen vast wie een lezer of een schrijver zal worden. Lezen en schrijven is uitgevonden door de mens. Je leert het door volwassen lezers na te doen, die jou weer helpen het zelf te kunnen. Zo maken lezers weer nieuwe lezers.’ In Chambers’ volmaakte leesomgeving omringen helpende, belezen volwassenen kinderen met een rijk, aantrekkelijk boekenaanbod en zorgen ze dat het kind daar altijd toegang toe heeft én genoeg tijd om die boeken te lezen en te bekijken. Tevens moeten ze de boeken, heel belangrijk, hardop voorlezen, ook als kinderen al zelf kunnen lezen. Idealiter zijn die volwassenen op school en thuis en in de bibliotheek en in de boekwinkel, maar heel belangrijk is dat een kind volwassenen ziet lezen en voelt dat lezen gewaardeerd wordt.

Vrijuit en veilig

Chambers: ‘Het begint met lezen wat je kent en wat je al leuk vindt. Ontdekken wat er nog meer is, hoort thuis in het onderwijs. Het is de taak van leerkrachten kinderen te laten ontsnappen aan een oppervlakkige visie op lezen waarin alleen plaats is voor wat je al kent. Deze ontdekkingstocht begint met praten over wat je hebt gelezen, omdat we pas weten wat we denken als we het onszelf horen zeggen. Maar ook door

erover te schrijven, tekeningen te maken en met de auteur te praten. Alles samen zal ervoor zorgen dat kinderen meer en gevarieerder lezen en kritischer kiezen.' In het *Vertel eens*-deel in *Leespraat* is daarom veel aandacht voor het repertoire van open vragen dat lezers aanmoedigt vrijuit over hun leeservaringen te praten. Minstens even belangrijk is dat lezers zich veilig en serieus genomen voelen als zij vertellen hoe ze een boek hebben gelezen en ervaren, en dat ze weten dat alles kan en mag worden gezegd. De gedachte achter *Vertel eens* is dat de rijkdom van een tekst alleen in samenspraak ontdekt kan worden.

Waarom?

De waarom-vraag kun je bij het praten over boeken volgens Chambers het beste vermijden. Het kan agressief en bedreigend overkomen, alsof een leerling zich moet verdedigen en overhoord wordt. Ook is de vraag te groot en te allesomvattend. Niemand kan in een paar zinnen uitleggen waarom hij een boek mooi of niet mooi vond. De vraag 'vertel eens', bleek de perfecte vervanger. Een vraag die een verlangen naar samenwerking uitdrukt en aangeeft dat de leerkracht werkelijk wil weten wat de leerling denkt. Dat deze manier van praten tot mooie resultaten leidt, blijkt uit Chambers favoriete anekdote. 'Een achtjarige jongen ontdekte het belang van de maan in Sendaks *Max en de Maximons* nog voordat een recensent daarover publiceerde. Hij verklaarde dit (het verhaal start met een halve maan en eindigt met een volle maan) door te zeggen dat Max vaker dan één keer gedroomd moest hebben over de maximons. Nogal logisch vond hij ook: 'Als je erg stout bent geweest, duurt het een hele tijd om daaroverheen te komen.'

Literaire harde schijf

Hoe eerder kinderen gretige lezers worden, hoe beter, zegt Chambers. 'Als je later begint, houd je gaten in je literaire harde schijf. De literatuur voor jonge kinderen is zo waardevol en verrijkt en versterkt je beeldingskracht. Dat kun je later niet meer overdoen, maar natuurlijk kun je als tiener je achterstand wel flink inlopen.' Chambers spreekt uit ervaring. Hij was acht toen hij leerde lezen en al elf toen hij voor het eerst met een nieuwe vriend voet in een bibliotheek zette. 'Ik las wat hij las zoals beste vrienden doen, maar dat maakte me nog geen lezer. Dat kwam pas toen een uitmuntende leraar mij wees op boeken die ik zonder zijn hulp nooit gelezen zou hebben. Mijn beslissende boek las ik toen ik vijftien was: *Sons and Lovers* van D.H. Lawrence. Ik kon het bijna niet geloven dat de hoofdpersoon zo veel met mij gemeen had! Het liet me zien dat literatuur alles met mij te maken had en dat ik niet alleen het leven dat ik kende erin kon vinden, maar ook het leven waarvan ik droomde.'

Oneindige mogelijkheden

Ook in dit digitale tijdperk ziet de 77-jarige Chambers volop toekomst voor het boek. 'Ik denk dat alle ontwikkelingen ertoe zullen leiden dat het boek een nieuw leven krijgt. Tegelijkertijd ben ik enorm enthousiast over met name de iPad. Mijn eigen app *Tablet Tales* staat op het punt van verschijnen en is een mix van eerder verschenen en nieuw werk dat ik speciaal voor de iPad heb geschreven. Dit apparaat heeft oneindige mogelijkheden en zal aan de basis staan van nieuwe vormen van literatuur. Ik ben er nu al van overtuigd dat het de belangrijkste ontwikkeling is van de afgelopen eeuwen en enorm kan helpen bij het leren lezen. En we zijn nog maar net begonnen!' ●●

Leespraat, Aidan Chambers. NBD Biblio, € 21,95. Joke Linders heeft de tekst vertaald en aangepast aan de literatuur en situatie in Nederland en Vlaanderen

De app *Tablet Tales* is voor € 1,59 te koop via aidanchambers.co.uk en bij de App Store, appstore.nl. Voor sommige onderdelen van de app moet apart worden betaald.

Aidan Chambers werd op 27 december 1934 geboren in het Engelse Chester-le-Street. Overigens met een andere voornaam, die hij nu liever verzwijgt. Bij het verschijnen van zijn eerste boek, is hij zich Aidan gaan noemen: de naam die hij had aangenomen tijdens zijn zevenjarige periode als monnik en die hij koos om zijn verschillende, mooie betekenissen. Zo betekent het in het Keltisch 'vuur', achterstevoren gelezen in het Russisch 'hoop' en is het tevens een anagram voor 'Diana'. Chambers werkte eerst als leraar Engels en drama en wijdde zich vanaf 1968 volledig aan het schrijven. Hij verwierf niet alleen faam met zijn boeken over leesbevordering, maar ook met *The Dance Sequence*, zes boeken die ieder op hun eigen manier ingaan op een aspect van adolescentie. De literaire bekroning kwam in 2002 met de Hans Christian Andersenprijs.

Slapend lezen

Tjebbo Gerritsma (1972) is acteur. De afgelopen tijd was hij te zien in de kinderfilm *Brammetje Baas* en in de tv-serie *Hoe overleef ik...*, beide bekroond tijdens het Cinekid Festival. Gerritsma is verbonden aan De Toneelmakerij, het grootste jeugdtheatergezelschap van Nederland. Tot en met eind januari toert hij door het land met de voorstelling *Pinokkio*.

DOOR JOUKJE AKVELD

Thomas en zijn voetbalvaders

‘Voordat mijn ouders uit elkaar gingen en mijn broertje en ik bij onze vader gingen wonen, was de rolverdeling bij ons thuis als volgt: mijn moeder las voor, *Pinkeltje*, dat vonden we spannend, mijn vader vertelde verhalen. Hij was hoogleraar sociologie. Als hij op reis ging nam hij boeken voor ons mee, maar ’s avonds voor het naar bed gaan verzon hij de avonturen zelf. Nu ik ook vader ben van twee jongens van vijf en twee zijn de rollen omgedraaid: ik lees voor, mijn vrouw moet van onze zoons de verhalen verzinnen. Niet zomaar in het wilde

weg, de opdrachten worden nauwkeurig gedicteerd. Dan moeten er heksen in voorkomen en een koning en een prins. Ik moet zeggen dat ze er behoorlijk goed in is. Soms, als we met z’n allen naar klassieke muziek luisteren, verzin ik ook wat. Dan bedenk ik een verhaal bij de muziek. Als er hoorns klinken wordt het spannender, net als bij *Peter en de Wolf*, ook een favoriet hier in huis trouwens. Laatst vond ik bij mijn vader een prentenboek dat wij als kind voorgelezen hadden gekregen: *Thomas en zijn voetbalvaders* van Clemens Parma en Felix Gora. Ik heb het meegenomen voor mijn oudste zoon. We lezen elke avond voor. Daarbij zijn we nog erg van het fysieke boek. Mijn kinderen kennen mijn iPad en iPhone even goed als ik, maar daarop doen ze alleen spelletjes, digitale boeken hebben we niet. Het is zo’n lief gezicht om twee van die kereltjes die overdag alle kanten op springen naast je in bed te hebben en helemaal mee te krijgen in een verhaal. De oudste heeft soms wel vijf of zes boeken onder de dekens. Dan wordt hij ’s nachts wakker op de rand van z’n bed met zo’n lullige streep van een boek in z’n wang.’

De kloof

‘Als kind hield ik erg van Roald Dahl. *De heksen*, *De GVR*, ik heb geprobeerd ze voor te lezen, maar dat is nog een beetje te hoog gegrepen. Annie M.G. Schmidt is in mijn jeugd op de een of andere manier aan me voorbijgegaan, maar ik ben nu in de herkansing; mijn oudste zoon is gek op haar boeken, ik denk dat ik *Otje* inmiddels voor de derde keer aan het voorlezen ben. De jongste van twee haakt na een bladzijde of wat af, maar dan pakken we *Kikker* van Max Velthuijs erbij, die vinden ze allebei leuk.

Een titel die als kind diepe indruk op me heeft gemaakt is *De kloof*, net als *Pjotr*, eigenlijk alles van Jan Terlouw. Misschien omdat ik die boeken tot ’s avonds laat in mijn bed lag te lezen. Het gekke is dat ik ondanks die rijke opvoeding met boeken en voorlezen het lezen voor de lijst op de middelbare school als een straf ervoer. Behalve *Kaplan* van Leon de Winter, dat heb ik in mijn herinnering in één keer uitgelezen. Maar verder was ik in die periode vooral met andere dingen bezig: sporten, film kijken, muziek maken. Ik zat in een bandje en speelde fanatiek piano.’

The Tempest

‘Tijdens mijn opleiding tot docent drama en later op de Amsterdamse Toneelschool kwam het lezen weer terug en dan vooral scripts en toneelteksten. Er waren verplichte lijsten, maar gek genoeg vond ik het toen wél leuk. Ik las veel klassiekers: *Who’s afraid of Virginia Woolf*, *Faust*, bijna alles van Shakespeare. *The Tempest* hebben we vorig seizoen bij De Toneelmakerij opgevoerd. Hamlet zou ik ook graag nog eens spelen, maar misschien ben ik daar inmiddels te oud voor. Hoewel, Gijs Scholten van Aschat speelde die rol ook pas toen hij veertig was.

Tegenwoordig ben ik vooral een vakantielezer. Als ik aan het spelen of filmen ben, is het te druk in m’n hoofd om rustig met een boek te gaan zitten. Daar komt bij: als ik lees, voel ik me zo ontspannen dat ik in slaap val. Dat komt niet alleen door het permanente slaapttekort dat je met een jong gezin hebt, dat had ik ook voor ik kinderen had. Ik ben al drie keer begonnen in *Een kleine geschiedenis van bijna alles*, maar ik kom er niet doorheen, na een paar bladzijden slaap ik. Dus lees ik vooral op vakantie. Deze zomer heb ik in één ruk de hele Stieg Larsson-reeks gelezen. Wel lastig om mee te nemen

trouwens, al die dikke boeken. Om die reden heb ik sinds kort die iPad.’

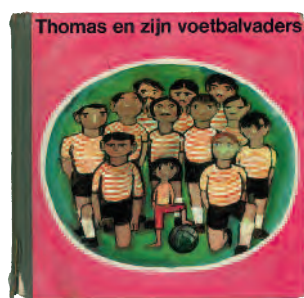
Uw brein als medicijn

‘Ik wil graag veel lezen, maar op dit moment ontbreekt me de tijd. Voor mijn vrouw geldt hetzelfde. ’s Avonds gaan we niet naast elkaar op de bank een boek zitten lezen, dan kijken we liever een filmpje. Wel jammer eigenlijk; op vakantie lukt samen lezen wel, dat geeft toch een ander soort energie. Door dat tijdgebrek denk ik dat ik sneller naar wat makkelijker leesvoer grijp als de situatie zich voordoet. De boeken van John Grisham zijn lekkere pageturners. Een tijdje geleden las ik *De ontvoering van Alfred Heineken* van Peter R. de Vries, vond ik ook geweldig. Daarnaast kan ik af en toe erg neigen naar weetjesboeken. David Servan-Schreiber was korte tijd werkzaam als arts en deed onderzoek aan de universiteit van Pittsburgh. In *Uw brein als medicijn* schrijft hij over traumatherapie. Dat het geheugen van een traumatische gebeurtenis niet alleen in het hoofd zit, maar ook in het hart – voor mij als acteur een belangrijk boek.’

Jaap Gerritsma

‘Drie jaar geleden heeft mijn vader een roman geschreven: *Bittere maretak*, een mooi, lief verhaal dat ik met veel plezier gelezen heb, misschien ook omdat het voor een deel autobiografisch is. Toen ik negenentwintig was hebben we met z’n drieën een reis door Nieuw-Zeeland gemaakt, mijn vader, mijn broer en ik. Onlangs zijn we afzonderlijk van elkaar begonnen onze herinneringen aan die reis op te schrijven. Niet met het doel om ze te publiceren, maar gewoon, voor onszelf. Af en toe sturen we elkaar stukjes toe. Het is verrassend hoe onze ervaringen van elkaar verschillen. Mijn broer en ik waren bezig met bungeejumpen en andere avontuurlijke zaken, mijn vader had vooral oog voor de natuur. Pas liet hij me een stukje lezen over iets wat ik gezegd zou hebben. “Dat was ik niet, dat was mijn broer,” zei ik. “Ach, jij of je broer, wat maakt het uit,” reageerde hij. Maar dat maakt het dus wél, dat beseft je later ook.

Voor de geboorte van onze zoons heeft hij sprookjes geschreven, nieuwe verhalen, voor ieder één. Zijn vrouw heeft er illustraties bij gemaakt en wij komen er allemaal in voor, heel persoonlijk.’ ●●●

'JE MOET GEWOON GOEIE VERHALEN VERTELLEN'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN KEES DE BOER – In de tekeningen van Kees de Boer heerst een georganiseerde rommeligheid waarin iedereen welkom is: spelende kinderen met piekhaar, zombies, Zurgs of ontsnapte boeven. De Boer is een striptekenaar pur sang: 'Ik houd van helderheid. Je moet zó in die wereld kunnen stappen, zonder egogedoe van een tekenaar.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

De werkkamer van Kees De Boer bevindt zich in een voormalig schoolgebouw in het Arnhemse Spijkerkwartier. 'Vroeger was het nog een stripstudio,' vertelt hij over het statige pand. 'Via Gerard Leevers ben ik binnengerold, we werken daar nu al meer dan twintig jaar samen in een wisselend collectief van striptekenaars en illustratoren.' Zijn collega-tekenaars werken voor kranten en tijdschriften zoals *nrc.next* en *Eppo*, het tijdschrift waar de Boer ooit zelf zijn stripcarrière begon. 'Ik was gestopt met mijn opleiding en werkte voor amateurstripbladen toen ik door *Eppo* werd gebeld. *Eppo*! Als je daar bijhoorde was je een echte striptekenaar. Mijn eerste eigen strip, *Max Laadvermogen*, was een teleurstelling. Ik heb er drie jaar aan gewerkt, maar schrok me helemaal kapot toen ik de inkleuringen zag in druk.'

Humor

Eind jaren negentig sloop er een nieuwe liefde zijn leven binnen: kinderboeken. Aanvankelijk werkte De Boer vooral in opdracht van educatieve uitgeverijen, maar hij droomde van een prentenboek. 'Ik was fan van schrijver Tjibbe Veldkamp. Heb hem opgebeld en gezegd: ik wil je graag een storyboard sturen. Hij aarzelde een beetje, ik voelde me net een stalker. Later kreeg ik een uitgebreide brief terug: "Eigenlijk ben ik vandaag jarig, maar ik móét reageren. Je tekeningen zijn zo mooi!" Ik voelde dat ik een voet tussen de deur had.'

Brainstormen

In 2004 verscheen hun eerste boek, *Tim op de tegels*, en sindsdien vormen ze een eigenzinnig duo dat houdt van humor in de overtreffende trap. Hun prentenboekserie over Agent en Boef is populair vanwege de situatiedumor en de vele verborgen grapjes; in het recent verschenen leesboek *Bert en Bart en de zoen van de zombie* escaleert de boel al binnen een paar bladzijden en vliegen de zombies je om de oren. 'We brainstormen over elk nieuw boek, daarna maak ik een regie-opzet en beslissen we over de compositie: Van welke kant komen de kinderen binnenlopen? Welke extra grapjes wil ik kwijt? Aan het moment van uitwerken is al een hoop vooraf gegaan.'

Silhouetten

Prentenboeken, cartoons, leesboeken – bij De Boer blijft de hand van de striptekenaar altijd aanwezig. 'Het belangrijkste aan een tekening vind ik dat hij leesbaar is, de silhouetten moeten goed zijn. Bill Peet, vroeger scenarist bij de Disney Studios, is een groot voorbeeld. Ik bewonder zijn toegankelijkheid. Quentin Blake heeft dat ook, dat heldere. De energie in die snelle tekeningen, dat vind ik prachtig.' In prentenboeken vindt De Boer de vrijheid die in de tijdschriftenindustrie tegenwoordig ver te zoeken is. 'Als het minder gaat, raken uitgeverij al snel in paniek. Ze gaan doelgroeponderzoek doen, komen met idiote aanbevelingen voor de tekenstijl, de grootte van de ogen. Dan denk ik: Waar hebben jullie het in godsnaam over? Je moet gewoon goeie verhalen vertellen. Als je mensen creatief aan de leiband gaat leggen, dan bloedt het dood.' ●●●

UIT: *Agent en Boef en de tekenstreken*

Omslagillustratie van *Bert en Bart en de zoen van de zombie*

Kees de Boer (Hoorn, 1965) studeerde vier jaar aan de Grafische mts in Amsterdam, maar maakte zijn opleiding tot reclametekenaar niet af. Hij debuteerde in een undergroundmagazine en brak door toen hij in 1987 voor *Eppo/Wordt Vervolgd* ging tekenen. Later werkte hij voor uiteenlopende tijdschriften als *Sjors en Sjim-mie*, *Donald Duck*, *Panorama*, *Mickey Maandblad* en *ésta*. Sinds 1996 illustreert hij ook kinderboeken van onder anderen Jacques Vriens, Mirjam Oldenhove en Lydia Rood. Samen met Tjibbe Veldkamp maakte hij zeven prentenboeken en verzorgde hij in 2011 het Kinderboekenweekgeschenk *Bert en Bart redden de wereld*. Recent verscheen *Is dat alles?* met een verhaal van Jan Paul Schutten. Momenteel werkt De Boer aan een prentenboek waarvoor hij zelf de tekst schrijft.

WHY I ♥ THIS BOOK.COM

FOTO SIMONE PEERDEMAN

Videoboodschap met passie

POSITIEVE BOEKREFLECTIE – Waarom zouden lezers negatieve recensies willen lezen, vroeg Marc Barteling, initiatiefnemer van Why I love This Book, zich af. Van een positieve aanbeveling worden mensen toch veel gelukkiger? Hij bedacht een nieuwe vorm van boekreflectie: een korte videoboodschap waarin een lezer vertelt waarom een boek hem of haar zo heeft geraakt. In december bestaat whyilovethisbook.com twee jaar en zijn de circa 450 filmpjes op deze website samen meer dan 142.000 keer bekeken.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

‘Als enthousiast lezer verbaasde ik mij al langer over het nut van negatieve recensies. Wat een tijdverspilling, waarom zou je over een boek willen lezen dat het niet goed is? Je wilt toch juist een boek vinden dat wél goed is? Ik dacht: ik ga iets nieuws doen waarbij alleen maar positieve aandacht is. Zo kwam ik op het idee om video’s te maken. In een filmpje zie je direct wie er aan het woord is, of die persoon bij jou past. De kracht van een filmpje is dat je de “spark” kunt overbrengen, de bevolegenheid. De passie voor het boek kun je vangen op film. Zelf houd ik ontzettend van lezen, ik zit altijd tot over mijn oren in de boeken. Ik vind het mooi om met deze site het goede boek, dat voor iedereen weer anders is, onder de aandacht te brengen. Niet alleen de boeken die nu in de top 20 staan, maar ook de boeken die ouder zijn en die anders in de bestaande media onvoldoende podium krijgen.’

Why I Love This Book

Op whyilovethisbook.com zijn honderden ‘one minute book review videos’ te zien waarin lezers, scholieren, schrijvers en bekende Nederlanders vertellen hoeveel plezier ze hebben beleefd aan een boek. Zo vertelt Maarten van Rossem over *De wind in de wilgen* van Kenneth Graham, Katja Römer-Schuurman over *De ondraaglijke lichtheid van het bestaan* van Milan Kundera en Heleen van Royen over *De kaart en het gebied* van Michel Houellebecq. De [whyilovethisbookcamper](http://whyilovethisbookcamper.com) komt tegen een kleine vergoeding ook langs bij evenementen of feesten, zie whyilovethisbook.com

Camperbus

‘Mijn achtergrond ligt in de consultancy en ICT; het bouwen van een website was dus geen probleem. Ik heb een camera gekocht en ben gewoon begonnen. In twee jaar tijd is de website gegroeid, steeds voller en slimmer geworden. Dit jaar heb ik een witte camperbus gekocht, waarmee ik boekenevenementen bezoek. Ik was op Manuscripta, op het Boekenbal en bij het jubileum van de Openbare Bibliotheek Amsterdam, maar ook bij het Edinburgh International Book Festival en de Frankfurter Buchmesse. Voor de meeste evenementen vraag ik een vergoeding, want het blijft lastig om voldoende inkomsten te verwerven met een advertentievrije website. Als affiliate-partner van een grote internetboekhandel krijg ik een klein percentage van de verkoopprijs als je een boek via mijn website bestelt, maar dat schiet niet echt op.’

Charmant

‘Afgelopen zomer heeft whyilovethisbook.com een grote slag kunnen maken met een project dat ik heb uitgevoerd in samenwerking met scholieren.com. We hebben tien middelbare scholen bezocht in Nederland en Vlaanderen en daar in totaal bijna tweehonderd filmpjes gedraaid. Dat project werd gesubsidieerd door Stichting Lezen, Het Nederlands Letterenfonds en de Nederlandse Taalunie, en heeft ontzettend mooie resultaten opgeleverd. Het mooiste filmpje vind ik zelf dat van Ibrahim, die vertelt hoe er een lampje ging branden toen hij *Knalhard* van Caja Cazemier las. Hij was altijd een boefje geweest, maar ineens zag hij in hoe verkeerd hij bezig was. Hij vertelt daar zo charmant over – je zou hem zo geloven.’ lezen.nl ●●●

TAAAL ONDER SPANNING

DICHTER DRAAGT VOOR – In januari neemt Ramsey Nasr afscheid als Dichter des Vaderlands om terug te keren naar zijn eerste liefde: het toneel. Bij zijn vertrek wil hij een serie van twintig poëzieclips nalaten die een brug slaan naar nieuwe lezers. Om geld voor dit particuliere project in te zamelen was hij te gast op zijn oude school, het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam, waar hij met het publiek discussieerde over de zin van poëzie.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Dit wordt een thuiswedstrijd voor Ramsey Nasr, zo begroet rector Paul Scharff zijn oud-leerling. ‘Toch ben ik nog nooit zo zenuwachtig geweest,’ verklaart de dichter op zijn altijd witte gypsen. Voor een publiek van leerlingen en (oud-)docenten, terug op de plek waar de kiem is gezaaid voor zijn fascinatie voor poëzie, voelt Nasr zich zichtbaar nerveus. Voor deze avond heeft hij een keuze gemaakt uit de poëzie die hem als dichter heeft gevormd, legt hij verbanden naar vroeger met zijn naderend afscheid in het vooruitzicht. Een uur lang declameert hij poëzie van de Gouden Eeuw tot de Vijftigers. Broeierige erotiek van P.C. Hooft, maar ook bedekte versregels van J.H. Leopold, die zijn leven lang als docent klassieke talen was verbonden aan het Erasmiaans. ‘Hoe meer hij vergeten dreigt te raken, hoe meer ik van hem ga houden,’ zegt Nasr. ‘De poëzie van de Tachtigers dwingt je om op een andere manier te luisteren, om de taal te ondergaan – net zo goed als een postmodern gedicht van Lucebert dat doet. Je hoeft het niet te begrijpen, je moet je hoofd afschroeven en dan lezen.’

Poëzieclips

Dichter Draagt Voor moet een platform worden voor dichters die vergeten dreigen te raken. De eerste resultaten worden vertoond door Shariff Nasr, Ramsey’s jongere broer en regisseur van de poëzieclips. Het zijn intrigerende beelden van

wassend water en raak gekozen figuranten, die een interpretatie geven aan teksten van Paul van Ostaijen, Bredero en Lucebert. De camera zoemt in op een knipperende telefoonbeantwoorder, verschuift dan naar de lippen van Nasr die versregels van Bredero prevelt in een ouderwetse telefoonhoorn. In een laatste totaalshot blijkt hij eenzaam in een hotelkamer te staan, telefoon onder zijn arm. Bredero’s klaaglied is hier het ingesproken afscheid van een geliefde. ‘We pakken het niet klein aan en proberen elk gedicht het uiterste te geven,’ belooft Nasr. ‘Voor Leopold hebben we een duister filmpje in gedachten.’

Gesublimeerde taal

Met de clips wil Nasr aantonen dat poëzie levend is. Het is een handreiking naar docenten, naar scholieren die zenuwachtig worden van gesublimeerde taal. Veel mensen schrikken van poëzie, maar de vooroordelen verdwijnen wanneer je een gedicht hoort in plaats van leest, weet hij. Tijdens een forum discussieert hij met leerlingen en publiek over het nut van poëzie. ‘In poëzie is meer dan één antwoord goed,’ meent een van de leerlingen. ‘Poëzie is goed voor het oor en voor het hart,’ roept een oud-docente door de zaal. Nasr kiest duidelijk stelling: rechtstreeks nut toekennen is gevaarlijk, blijf daar als school vooral ver van. Ook poëzie-analyse is een valkuil. ‘Poëzie is het beleven van taal. In poëzie wordt taal onder spanning gezet, op een andere manier gebruikt. Er wordt geen heldere mededeling gedaan – dat is juist de bedoeling. Het is de ordening van ritme en klanken die je kan beroeren. Het werkt net als in muziek: noten hebben geen intrinsieke betekenis, feitelijk is muziek niet meer dan een bundel luchtrillingen, maar de ultieme kracht ervan is dat het ons raaft. Poëzie kan dat benaderen, zo af en toe.’ **lezen** ●●●

Volg het project via facebook.com/dichterdraagtvoor.nl

Brief van Harm de Jonge aan Anton Wachter uit de boeken van Simon Vestdijk

Beste Anton Wachter,

Alles mogen ze me afpakken, als ik de herinneringen maar niet kwijtraak. Daarmee haal je immers gelukkige tijden terug. Dat ik lang niks van je gehoord heb, is dus niet zo erg: ik had mijn herinneringen.

De mooiste gaan natuurlijk naar dat Friese meisje met die hoge jukbeenderen. Jij bracht Ina elke schooldag naar het station. Je was al gelukkig als je haar schooltas kon dragen. En ik had Ada, die ik na clubavonden naar huis mocht brengen. Ze fietste dan altijd in razende vaart. Mijn ingestudeerde afscheidswens reutelde weg in hijgend gekreun. Ik denk dat ik toen geleerd heb dat dromen mooier is dan iets echt beleven. De werkelijkheid kan nooit op tegen de volmaaktheid van de droom.

We wisten allebei hoe ons leven moest zijn. Trouw aan het onbereikbare meisje. Het fundament van liefhebben was dienen. Opoffering uit vrije wil, meer wilden we niet. Over seks hebben we toen ook nooit gesproken. Absoluut niet van belang. Met God zelf knuffelde je toch ook niet. En het was trouw voor altijd. Jazeker, jij had een sliert liefdes toen je in Amsterdam studeerde. Verpleegsters, dienstmeisjes, hospita's, zelfs twee zussen tegelijk. Maar wat betekende het! Altijd was er een *Terug tot Ina Damman*.

Ik heb veel herinneringen aan je, Anton. Soms weet ik niet eens meer of ik iets zelf heb meegemaakt of dat het van jou kwam. Waarom vind ik de lucht van azijn bijvoorbeeld nog altijd vies? Is dat niet omdat jij vertelde dat meisjes die zurig roken luizen hadden? Het zijn allemaal oude herinneringen. Het gekke is immers dat we elkaar na je studie kwijtraakten. Ik hoorde nog net dat je als arts ging waarnemen en dan verdwijnt je. Nergens meer iets over jou te vinden. Even heb ik nog gedacht dat het boek *De dokter en het lichte meisje* over jou ging. De hoofdpersoon neemt waar, maar hij heet niet Anton. Waar ben je toch gebleven? Zit je ergens in een boerendorp in Birma? In een achterbuurt van La Paz? Toch in de muziek gegaan? Schrijf je in een vreemde taal onder pseudoniem? Ik heb wel naar je gezocht. Ook altijd die schrijver Vestdijk in de gaten gehouden. Je liet hem immers jouw leven opschrijven. Hij schreef nog ruim veertig andere boeken, maar niet meer over jou. Of heeft die man ons voor de gek gehouden? En ben jij toch in vermomming Nol Rieske uit *De Koperen Tuin*, Roel in *Zo de ouden zongen*, de gluurder uit *De Ziener*? Maar waarom bedacht die Vestdijk dan andere namen voor de hoofdpersonen? Het had zo mooi kunnen zijn: iemand schrijft vijftig Anton Wachter-boeken, met alle verscheidenheid aan bijfiguren en situaties. Alles wat je nodig hebt voor een mensenleven zou erin staan. Andere boeken hoefde je nooit meer te lezen.

Maar goed, jij bent verdwenen en alleen de herinneringen zijn er nog. Ik ben de laatste tijd trouwens wel eens bang dat ik die ook kwijtraak. Er hoeft maar één zenuwcelletje scheef te zakken in je hoofd en het is mis. Weet je nog dat je al zo treurig was toen jij je het gezicht van Ina niet meer voor de geest kon halen? Wat als ik niet meer weet wie jij bent? De Eindstreep is dichtbij, Anton! Laat gauw eens van je horen, maak er geen *Bericht uit het Hiernamaals* van.

Harm de Jonge

PS.: Misschien is het beter direct maar een afspraak te maken. Bij het standbeeld van jou in Harlingen dan? Om 4 uur op 17 oktober 2013, als jouw biograaf jarig is?

Harm de Jonge schrijft kinderboeken over bijzondere vriendschappen. *Josja Pruis* (2006) werd bekroond met de Woutertje Pieterse Prijs, *Vuurbom* won dit jaar een Zilveren Griffel.